

MIDWINTERTELLING JANUARI 1983

Y. de Vries, B.L.J. van Os, E. Soldaat, J. Santing, J. Kleine en B. Winters

Inleiding

Yzaak de Vries

Ten behoeve van het boek 'Vogels van Drenthe' zijn er in de periode september t/m maart van de jaren 1976 t/m 1978 door de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe (verder WAD genoemd) tellingen van wintervogels georganiseerd. In de periode 1979 t/m 1982 zijn dergelijke tellingen in Drenthe slechts op bescheiden schaal uitgevoerd. In overleg met de Drentse vogelwerkgroepen werd besloten, dat de WAD opnieuw en ingaande 1983 dit soort tellingen zou gaan organiseren.

In de afgelopen jaren is gebleken dat het erg belangrijk kan zijn inzicht te krijgen in de winterverspreiding van een aantal vogelsoorten; b.v. om betere beschermingsmaatregelen voor die soorten tot stand te brengen of om bepaalde gebieden die voor wintervogels van belang zijn in stand te houden. Ook is het van belang om te weten hoe het is gesteld met de stand van de wintervogels in Drenthe, waarbij vergelijkingen kunnen worden gemaakt met gegevens van de vroegere tellingen. Daarnaast kunnen sommige telgegevens aanknopingspunten bieden voor het verduidelijken van bepaalde verschijnselen. Zo komen vestigingen van nieuwe broedvogelsoorten nog wel eens voort uit invasies waarbij wintergasten in het voorjaar hier "blijven hangen" en tot broeden komen, bijv. Kruisbek, Sijs, Notenkraker en Canadese gans.

Niet alleen in Drenthe worden vogels geteld, maar ook in andere delen van het land. Om zoveel mogelijk "dubbel werk" te voorkomen, werd de telperiode in Drenthe zo gekozen, dat deze samenviel met de data van de landelijke tellingen.

Vogelsoorten

In aansluiting op landelijk georganiseerde tellingen werden alle roofvogels, watervogels en de Wulp geteld. Daarnaast moesten ook een aantal andere soorten worden geteld. Alles bij elkaar ging het om de volgende groepen en soorten:

1. Roofvogels: alle buizerden, kiekendieven, sperwers, haviken, valken en arenden. 2. Watervogels: alle futen, eenden, ganzen, zwanen, Meerkoet en Waterhoen. 3. Overige soorten: Blaauwe Reiger, alle steltlopers, Klapekster en

en kraaiachtigen (behalve Ekster en Vlaamse Gaai).

Voor deze soorten werd gestreefd naar een compleet overzicht van het Drentse winterbestand. Daarnaast was er nog een vierde groep, die alle andere soorten betrof en waarvoor het iedereen vrij stond om gegevens te verzamelen. Hierbij valt in de eerste plaats te denken aan waarnemingen van minder gangbare soorten, maar ook aan andere, zoals Patrijs, meeuwen, leeuweriken, lijsters en sommige vinkachtigen of gorzen. Bij vroegere tellingen bleken gegevens van deze soorten waardevolle resultaten op te leveren.

Methode

Het zou ideaal zijn, wanneer de provincie Drenthe op één datum wordt onderzocht. Dit bleek echter niet uitvoerbaar en daarom werd, evenals bij vorige tellingen, gekozen voor een periode van negen dagen. In deze periode vielen twee weekenden.

In 1983 viel de telperiode van 8 tot en met 16 januari.

Van de waarnemers werd verwacht, dat ze het te onderzoeken gebied geheel zouden onderzoeken. Het gebied kon in onderdelen geteld worden, maar het verdiende de voorkeur het gehele gebied zo mogelijk in één keer (op één dag) af te werken. Werden bepaalde delen meer keren geteld, dan moest duidelijk worden aangegeven, welke delen dat waren en welke aantallen tijdens de verschillende bezoeken werden geteld. Voor watervogels moesten vooral waterrijke terreingedeelten worden onderzocht en voor de andere soorten allerlei cultuurgronden, heide-, veen, en houtwalgebieden. Grote aaneengesloten bossen (bijv. boswachterijen) en grote bebouwde kommen (bijv. die van Assen en Roden) behoeften niet geteld te worden. Geadviseerd werd tijdens rustig en helder weer op pad te gaan, te voet, per fiets, bromfiets of per auto. Verder werd geadviseerd half-open landschappen te voet of per fiets te tellen. In open landschappen zoals de Veenkoloniën kon gebruik worden gemaakt van de auto. Deze landschappen konden met de kijker afgezocht worden, waarbij gelet moest worden op

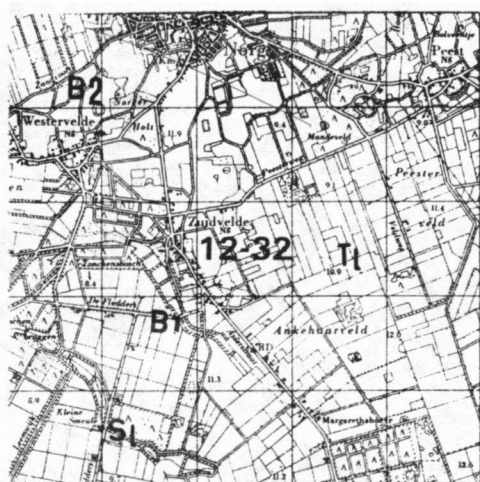
poelen (watervogels en Blauwe Reiger), kuilvoerbulten, bemeste of bewerkte akkers (kraaien) en dergelijke. Voor halfopen landschappen gold dit ook, maar hier moest het terrein intensiever bekeken en eventueel doorkruist worden.

Van sommige soorten was het van belang te weten in wat voor terreintype ze precies zaten (bijv. Kievit in akker of grasland), of het om mannetjes of vrouwtjes ging (bijv. Blauwe Kiekendief), of om oude of jonge vogels (bijv. Blauwe Reiger). Verder werden de waarnemers erop gewezen, dat onder andere kraaien, Wulp en Blauwe Kiekendief gebruik maken van gezamenlijke slaappleatsen. Gegevens over slaappleatsen en over slaaptrek konden ook op de formulieren en kaarten worden aangegeven.

Iedere waarnemer ontving vier kaarten (kopie top. kaart 1:50.000) en vier verschillende invulformulieren. Een kaart met invulformulier was bestemd voor groep 1, de tweede set voor groep 2 en de derde voor groep 3. Op het vierde formulier (de totaallijst) konden alle andere getelde vogels worden genoteerd. De vierde kaart kon worden gebruikt als veldkaart. Het te tellen gebied stond aangegeven op één van de topografische kaarten. Geadviseerd werd de plaats van waargenomen vogels aan te geven op de veldkaart met een verwijfsnummer of code en de gegevens te noteren in een notitie-boekje. Na het veldonderzoek moesten de waarnemingen worden ingevuld op de telformulieren en de andere kaarten.

Roofvogels (groep 1) werden op de kaart en op het formulier aangeduid met de volgende codes (zie ook figuur 1):

H = Havik, B = Buizerd, B1 = Blauwe Kiekendief, S = Sperwer, Rb = Ruigpootbuizerd, Bk = Bruine Kiekendief, T = Torenvalk, Sl = Slechtvalk, Sm = Smelleken.

ROOFVOGEL

data: 13 januari 1983
 gebied: Zuidvelde
 12-32

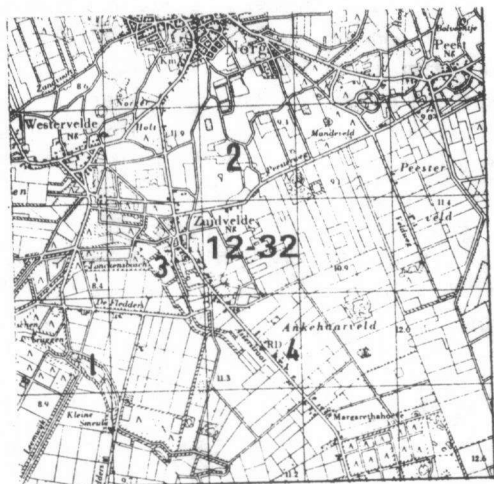
naam: G. Pieper
 weersomstandigheden: bewolkt
 goed zicht.

Verwijzing	datum	bijzonderheden
T ₁	13-1	1 ex ♀ in boom
B ₁	13-1	3 exx op paaltjes zittend
B ₂	13-1	1 ex laag overvliegend
S ₁	13-1	1 ex ♀ jagend langs houtwal

Figuur 1. Voorbeeld van de wijze waarop roofvogelkaarten en formulieren moesten worden ingevuld.

Watervogels (groep 2) werden met een verwijfsnummer op de kaart genoteerd. Op het formulier moesten achter dit verwijfsnummer de waargenomen aantallen in de betreffende kolom worden genoteerd. Ook werd gevraagd een korte omschrijving van het biotoop te geven (zie ook figuur 2).

Voor ganzen werden alle waarnemingen uit de gehele winterperiode gevraagd, waarbij het voor al ging om gegevens van pleisteraars en slaapplaatsen.

Bij de overige soorten (groep 3) kon gekozen worden voor een methode zoals voor de roofvogels, dan wel voor de watervogels. Als elke vogel apart kon worden genoteerd dan moest men te werk gaan zoals bij de roofvogels. Indien dit niet kon, werd geadviseerd de methode zoals bij de watervogels te gebruiken (zie ook figuur 3).

De volgende codes konden worden gebruikt:
 B = Blauwe reiger, W = Wulp, Klap = Klapekster, Ka = Kauw, K = Kievit, Wt = Witgatje, Zk = Zwarte Kraai, R = Roek, G = Goudplevier, Ws = Water-snip, Bk = Bonte Kraai.

Slaaptrekwaarnemingen moesten worden aangegeven met een pijl.

Voor groep 4 (alle andere soorten) had men de beschikking over een totaalijst waarop de getelde aantallen konden worden ingevuld.

gebied Zuidvalde

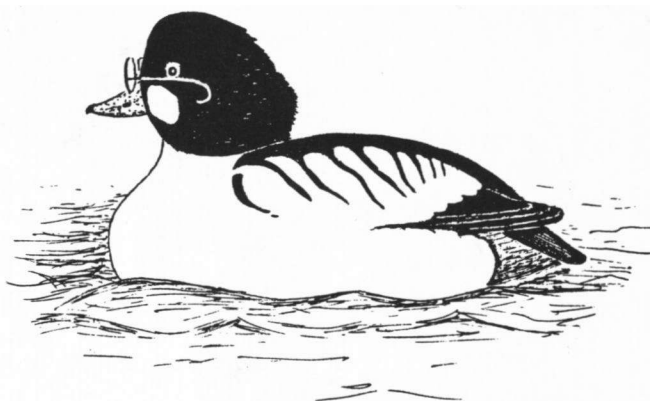
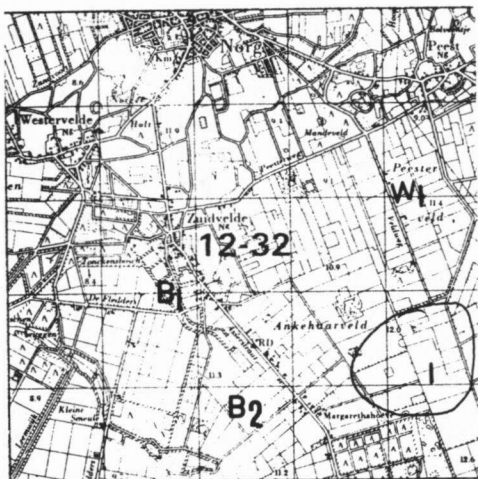
bloknr. 12-32

naam G. Piéper

data 13 Januari 1983

verwijsnummer	korte omschrijving van getelde gebied (ven, kanaal, ondergelopen land o.i.d.)															
		Dodaars	Ruut	Knobbelzwaan	zwaan	Rietgans	gans	Wilde Eend	Wintertaling	Pijlstaart	Tafeleend	Kuifeend	Brilduiker	Grote Zaagbek	Waterhoen	Meerkoet
1	Gekanaliseerde boek	2														
2	Overvliegend →ZW				30											
3	In grasland (beekdal)						50									
4	Opvliegend uit grasland						20									

Figuur 2. Voorbeeld van de wijze waarop watervogelkaarten en formulieren moesten worden ingevuld.

OVERIGE SOORTEN

data: 13 januari 1983
 gebied: Zuidveide
 12-32

naam: G. Piëper
 weersomstandigheden: bewolkt
 goed zicht

Verwijzing	datum	bijzonderheden
B1	13-1	1 ex (Adult) in de beek
B2	13-1	1 ex (Jugend) in grasland
1	13-1	Zwarte Kraai totaal 20 exx. verspreid over gebied
W1	13-1	3 exx fouragerend in weiland.

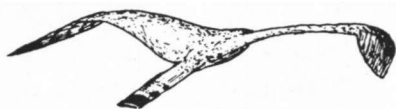
Figuur 3. Voorbeeld van de wijze waarop kaarten en formulieren van de overige soorten konden ingevuld.

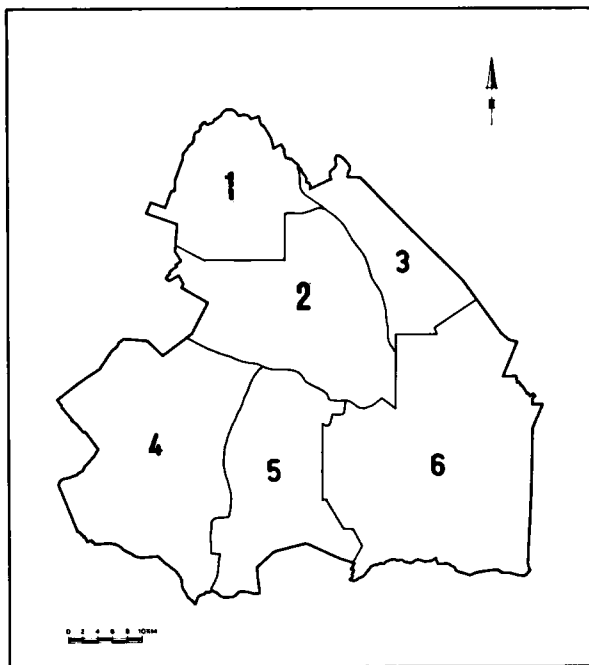
Organisatie en medewerkers

Voor de organisatie van de tellingen werd Drenthe in regio's verdeeld (fig. 4). In elke regio was een coördinator aangesteld die de tellingen in dat betreffende deel van de provincie organiseerde en begeleidde.

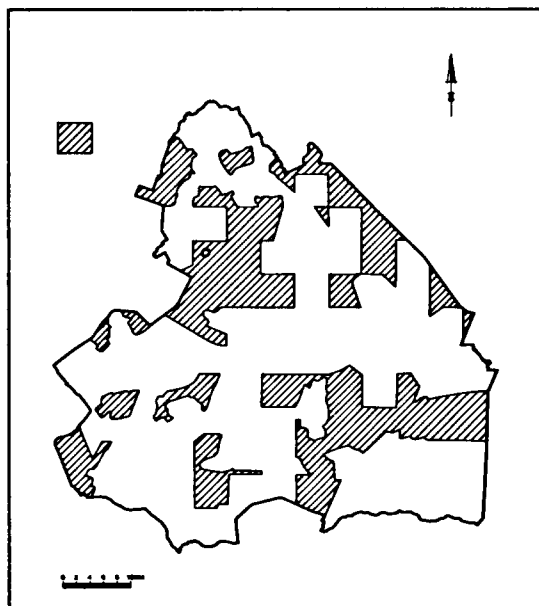
Regio	coördinator
1	Yzaak de Vries
2	Edward Soldaat
3	Henk Nijmeijer en Onno Plantinga
4	Leo Bot
5	Joop Kleine
6	Ben Hoentjen

Door allerlei oorzaken vielen een aantal gebieden uit (fig. 5) zodat in totaal 60-80% (afhankelijk van de soorten) van de provincie is geteld.

Figuur 4. Regionale indeling van Drenthe ten behoeve van de midwintertelling in januari 1983.

Figuur 5. Overzicht van de niet (volledig) getelde gebieden tijdens de midwintertelling van januari 1983.

In onderstaand overzicht worden alle personen en organisaties genoemd die telgegevens hebben opgestuurd.

Lijst van medewerkers

E. Adema, E. Abblas, E. Arnolds, T. Bakker, J. van Berkel, J. Zefat, S. de Bie, P. Boelkouwer, T. Bot, L. Bot, H. Boxma, E. Brenardus, W. Brouwer- van de Westeringh, J. Dekkema, J. Dekker, H. Dekker, A.J. van Dijk, K. van Dijken, J. Everts, F. Fuchs, H. Geertjes, P. Gelderloos, B. van Gemerden, D. Haanstra, C. ten Haken, J. Hilbrands, B. Hoentjen, G. Hofman, F. ten Hoor, W. Huisman, J. Kleine, G. Kleine, F. Klijnjan, K. van de Kolk, H. Kooi, B. Koster, H. Kruk, R. v.d. Laan, J. Meijer, H. Mekkes, B. Mensing, B. Middelveld, R. Minkjan, H. Moorlag, J. Mulder, H. Mulstege, J. Niezen, H. Nijmeijer, J. Oosterloo, B.L.J. van Os, O. Plantinga, E.H. Rietsema, R. Roemers, J. Santing, H. van Schuppen, G. Smit, E. Soldaat, A.v.d.Spoel, B. Takman, W. Trip, H. Veenhuis, B. Veenstra, F.A. van Venden, P. Venema, R. Vierhoven, A. v.d. Vijver, K. Vogt, O. de Vries, G. de Vries, Y. de Vries, J. de Vries, V.S.C. Orvelte, L. Warners, R. Westershof, B. Winters.

De ingeleverde telgegevens werden uitgewerkt door:

Roofvogels	Ben van Os
Watervogels	Leo Bot, Edward Soldaat
Steltlopers	Joop Kleine
Klapekster	Joop Kleine
Blauwe Reiger	Jannes Santing
Kraaiachtigen	Bert Winters
Andere soorten	Yzaak de Vries

De verslaglegging werd in het algemeen door de dezelfde personen uitgevoerd, met uitzondering van het verslag van de watervogels dat door Edward Soldaat werd geschreven.

Het weer

Het weer heeft grote invloed op de telresultaten. Regen en harde wind zullen lagere aantallen en minder soorten tot gevolg kunnen hebben dan rustig weer met goed zicht. Omdat bij de bespreking van de telresultaten ook vaak vergeleken wordt met de telgegevens uit januari 1978, is behalve voor januari 1983 ook de weersituatie voor januari 1978 opgenomen. Hieruit blijkt dat januari 1978 de meeste zon had en de minste neerslag, terwijl januari 1983 milder was, maar ook natter en dat er minder uren zon waren.

Tabel 1 Enige gegevens over de weerssituatie in januari 1978 en januari 1983 gedurende de telperiodes (naar gegevens van het KNMI Eelde). n = aantal dagen

	1978	1983
Neerslag (totaal)	2,5 mm (n=2)	21,5 mm (n=8)
gemidd. temperatuur	2,0°C (laagste 0,2) (hoogste 5,4)	5,8°C (laagste 2,8) (hoogste 8,3)
Wind Oost	41%	66%
Zuid	34%	28%
Noord	12%	6%
West	13%	--
Zonneschijn (totaal aantal uren)	19,4 (n=7)	11,1 (n=5)

Dankwoord

Hierbij willen we iedereen danken, die op enigerlei wijze, in het veld of achter bureau of tekentafel, heeft meegeholpen bij het tot stand komen van dit verslag.

Tabel 2.
Overzicht van alle tijdens de WAD wintertelling van januari 1983 waargenomen vogels (+ = geen aantalsopgave).

Parelduiker	<i>Gavia stellata</i>	1
Dodaars	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	105
Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>	35
Blauwe Reiger	<i>Ardea cinerea</i>	434
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	2
Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	160
Kleine Zwaan	<i>Cygnus columbianus</i>	14
Wilde Zwaan	<i>Cygnus cygnus</i>	9
Rietgans	<i>Anser fabalis</i>	3614
Kolgans	<i>Anser albifrons</i>	11767
Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>	1
Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>	5
Smient	<i>Anas penelope</i>	3501
Krakeend	<i>Anas strepera</i>	5
Wintertaling	<i>Anas crecca</i>	1307
Wilde Eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	32209
Slobeend	<i>Anas clypeata</i>	2
Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>	197
Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	112
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>	62
Nonnetje	<i>Mergus albellus</i>	5
Middelste Zaagbek	<i>Mergus serrator</i>	4
Grote Zaagbek	<i>Mergus merganser</i>	55
Blauwe Kiekendief	<i>Circus cyaneus</i>	30
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	42
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	123
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	809
Ruigpootbuizerd	<i>Buteo lagopus</i>	7
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	174
Smelleken	<i>Falco columbarius</i>	7
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	3
Korhoen	<i>Tetrao tetrix</i>	1
Patrijs	<i>Perdix perdix</i>	40
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	15
Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	371
Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	1898

Goudplevier	<i>Pluvialis apricaria</i>	382
Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>	3180
Bokje	<i>Lymnocyptus minimus</i>	1
Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	43
Houtsnip	<i>Scolopax rusticola</i>	1
Wulp	<i>Numenius arquata</i>	163
Witgatje	<i>Tringa ochropus</i>	11
Kokmeeuw	<i>Larus ridibundus</i>	3000
Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>	3490
Kleine Mantelmeeuw	<i>Larus fuscus</i>	4
Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus</i>	662
Grote Mantelmeeuw	<i>Larus marinus</i>	6
Drieteenmeeuw	<i>Rissa tridactyla</i>	1
Holenduif	<i>Columba oenas</i>	245
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	5842
Turkse Tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>	374
Ransuil	<i>Asio otus</i>	30
Groene Specht	<i>Picus viridus</i>	3
Zwarte Specht	<i>Dryocopus martius</i>	3
Grote Bonte Specht	<i>Dendrocopus major</i>	18
Kleine Bonte Specht	<i>Dendrocopus minor</i>	1
Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>	75
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	36
Waterpieper	<i>Anthus spinoletta spinoletta</i>	3
Witte Kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	101
Pestvogel	<i>Bombycilla garrulus</i>	2
Merel	<i>Turdus merula</i>	71
Kramsvogel	<i>Turdus pilaris</i>	1548
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	5
Koperwiek	<i>Turdus iliacus</i>	1431
Grote Lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	92
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	+
Koolmees	<i>Parus major</i>	+
Klapekster	<i>Lanius excubitor</i>	15
Vlaamse Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	88
Ekster	<i>Pica pica</i>	1178
Kauw	<i>Corvus monedula</i>	16600
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	16000
Zwarte Kraai	<i>Corvus corone corone</i>	8100
Bonte Kraai	<i>Corvus corone cornix</i>	2850
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	13982
Huismus	<i>Passer domesticus</i>	100
Ringmus	<i>Passer montanus</i>	140
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	918
Keep	<i>Fringilla montifringilla</i>	4
Groenling	<i>Carduelis chloris</i>	334
Sijs	<i>Carduelis spinus</i>	187
Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	15
Frater	<i>Carduelis flavirostris</i>	52
Barmsijs	<i>Carduelis flammea</i>	+
Kruisbek	<i>Loxia curvirostra</i>	6
Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	25
Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>	125
Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	29

Roofvogels
Ben van Os

Inleiding

Als eerste provincie in Nederland werden in januari 1976 in Drenthe op provinciale schaal roofvogeltellingen georganiseerd. (Van Os 1977). Dit onderzoek werd in de winters 1976/77 en 1977/78 voortgezet (Van Dijk & Van Os 1982).

In 1979 startte een landelijke werkgroep met

roofvogeltellingen in geheel Nederland (Van den Bergh-Van Leeuwen e.a. 1979). In verband met organisatorische beperkingen werden in Drenthe in de jaren 1979-1981 slechts kleine delen van Drenthe geteld (Van Dijk 1980, Van Dijk 1981).

In januari 1982 werd de draad weer opgepakt en nu in samenwerking met de Landelijke Werkgroep Stootvogeltellingen werden de tellingen weer voor de gehele provincie georganiseerd (Van Os 1982). Ook in januari 1983 werd een telling georganiseerd (tabel 3).

Tabel 3. Tellingen van roofvogels in Drenthe

1976: januari	1978: januari
oktober	februari*
november*	maart
december	1979: december*
1977: januari	1980: februari*
februari	december*
september	1981: februari*
oktober*	1982: januari
november	1983: januari
december*	

* tellingen waarbij geringe delen van Drenthe geteld zijn (zie Van Dijk & Van Os 1982, Van Dijk 1980 en Van Dijk 1981).

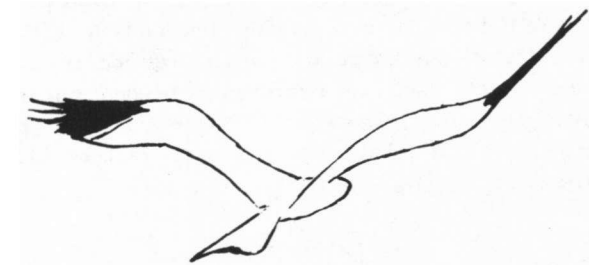
Resultaten

De resultaten zijn samengevat in tabel 4. Ter vergelijking zijn ook twee eerdere complete januaritellingen in de tabel opgenomen.

Bespreking per soort

Bruine Kiekendief

In vier januari-tellingen is één Bruine Kiekendief gezien. Ook elders in Nederland worden in januari weinig Bruine Kiekendieven gezien (Doevendans e.a. 1982).

Blauwe Kiekendief

De Blauwe Kiekendief wordt veel boven heiden en venen gezien, maar ook wel in open graslandgebieden. De aantallen van de Blauwe Kiekendief blijken sterk bepaald te worden door de weersomstandigheden. Bij strenge vorst verblijven er minder Blauwe Kiekendieven in Drenthe dan bij zacht weer.

Opvallend is de verhouding man. en vr. klee. Schommelt het landelijk gemiddelde in 1979-'80 tussen de 20 en 30% adulte man., in Drenthe bedraagt het percentage adulte man. tijdens de januari-tellingen tussen de 30 tot 62%. Een percentage dat overeenkomt met dat van het grote

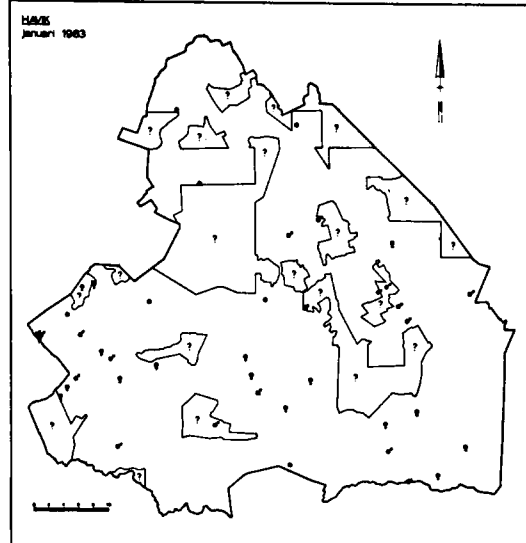
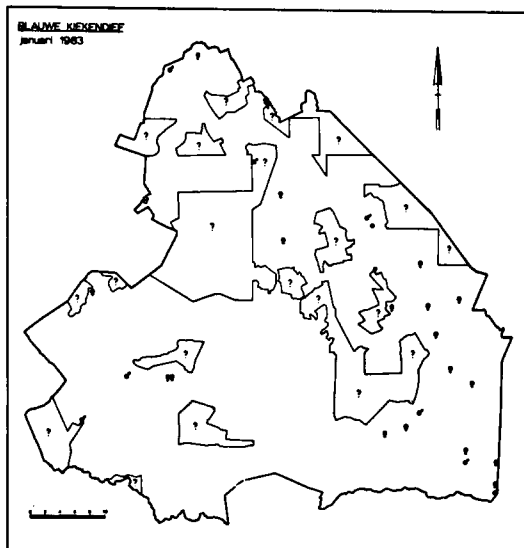
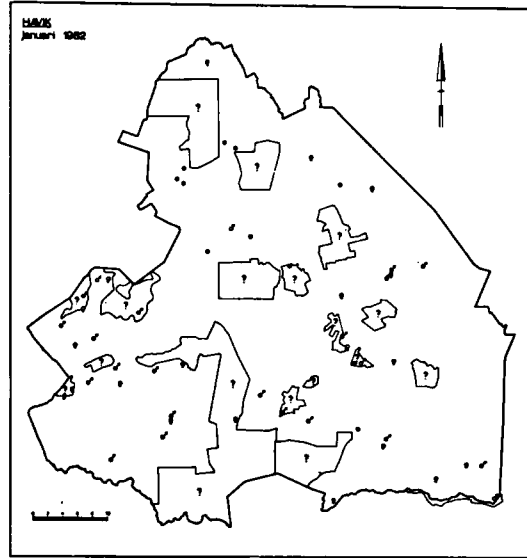
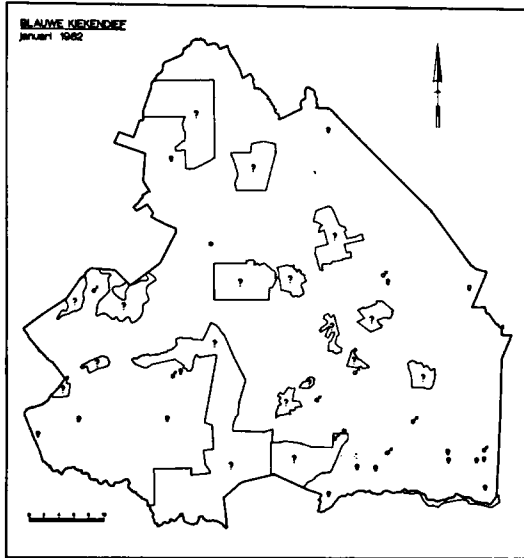
Tabel 4. Aantal getelde roofvogels in de provincie Drenthe in 1976, 1978, 1982 en 1983 telkens in de maand januari.

jaar		1976	1978	1982	1983
percentage niet geteld gebied		10%	10%	17%	20%
Bruine Kiekendief	totaal	-	1	-	-
	man	-	1	-	-
	vr.	-	-	-	-
Blauwe Kiekendief	totaal	43	52	25	30
	man	18	18	8	9
	vr.	18	29	16	20
Havik	totaal	10	27	54	42
	man	1	9	23	16
	vr.	1	13	21	17
Sperwer	totaal	101	157	106	123
	man	?	41	37	39
	vr.	?	72	52	53
Buizerd	totaal	742	897	1135	809
Ruigpootbuizerd	totaal	13	11	14	7
Torenvalk	totaal	237	466	127	174
	man	?	117	?	54
	vr.	?	104	?	42
Smelleken	totaal	2	13	7	7
	man	?	5	2	4
	vr.	?	5	4	3
Slechtvalk	totaal	-	1	4	3
	man	-	1	1	1
	vr.	-	-	1	1
totaal		1148	1614	1472	1195

rivierengebied en het Rijk van Nijmegen (Van den Bergh-Van Leeuwen e.a. 1980, Doevendans e.a. 1982). Misschien hangt dit samen met de mogelijkheid dat men in besloten gebieden beter kunnen jagen (Schipper e.a. 1975), hoewel dit op grond van de Drentse gegevens niet vastgesteld kon worden.

Havik

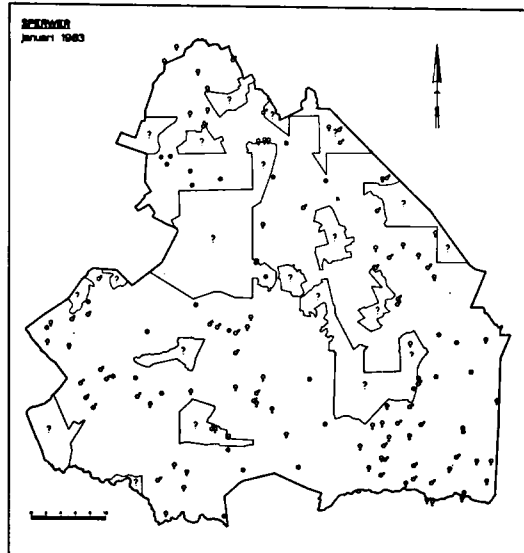
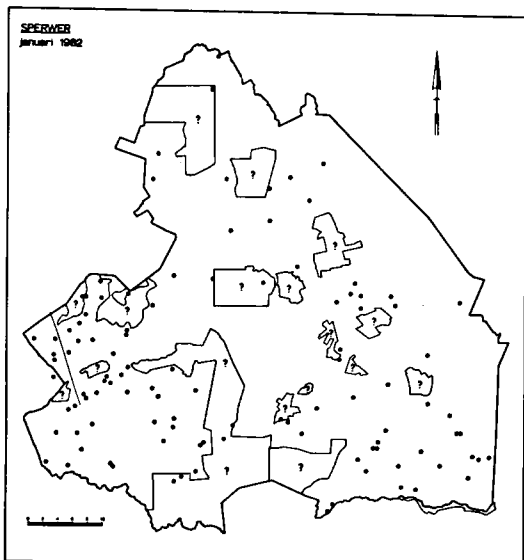
De Havik is één van de meest ondertelde soorten. Hoewel in 1982 en 1983 een groot deel van de bossen niet geteld werd, zou men op grond van het aantal broedvogels (300-400 ex.) van deze standvogel toch een groter aantal kunnen verwachten. De verborgen leefwijze zal hier debet aan zijn. De bij de broedvogels sinds 1976 vastgestelde toename (Van Dijk & Van Os 1982, Bijlma & Grotenhuis 1982, Bijlma & De Roder 1983 en 1984, Van Os in prep.) vinden we ook terug in de winteraantallen.

Sperwer

In 1976, 1978 en 1982 lag het zwaartepunt van de verspreiding van de Sperwers in Zuidwest- en Zuidoost-Drenthe. Ten opzichte hiervan zien we in 1982 een opvallende verschuiving: ook in andere delen van Drenthe werden Sperwers aangetroffen in dichtheden vergelijkbaar met die in Zuidoost- en Zuidwest-Drenthe. Vooral de toename van het aantal waarnemingen in het vrijwel boomloze veenkoloniale deel van Oost-Drenthe is opvallend. Hoewel grote verschillen in aantal van jaar tot jaar voorkomen lijkt het gemiddeld aantal redelijk stabiel te zijn.

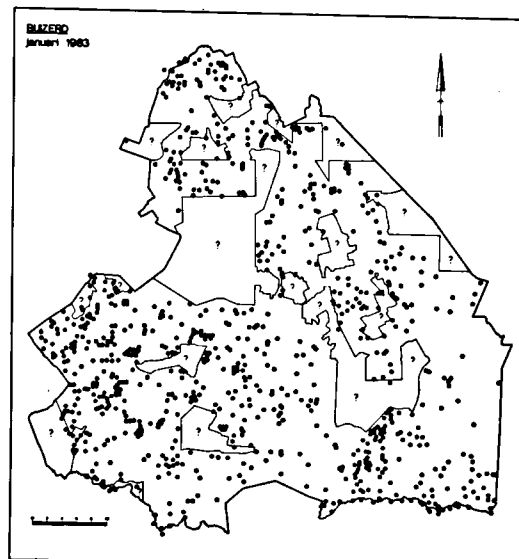
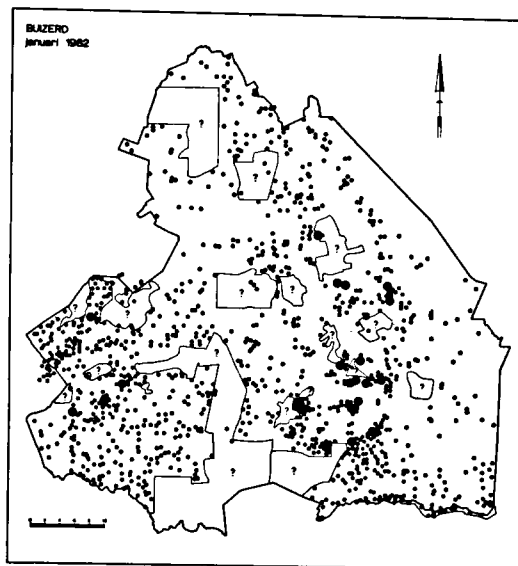
Het percentage man. schommelt rond de 30%, hetgeen overeenkomt met elders in Nederland gevonden waarden (Doevendans e.a. 1982).

Buizerd

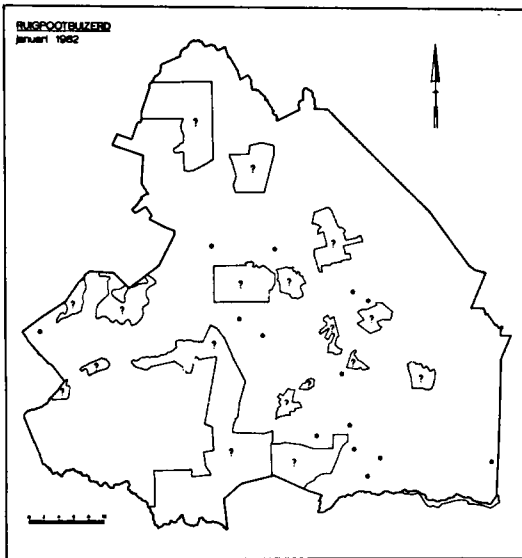
De Buizerd heeft een voorkeur voor vochtige beekdalen en kleinschalige landschappen. Dit beeld komt uit de verspreidingskaarten duidelijk naar voren.

In 1976, 1978 en 1982 gaven de tellingen telkens een toename te zien, maar in 1983 lag het aantal lager. Een dergelijke afname is niet bij de Drentse broedvogels vastgesteld. Oorzaken voor deze aantalsschommelingen moeten daarom waarschijnlijk worden gezocht in de weersomstandigheden, zowel in eigen land als bijvoorbeeld in Noord- en Oost-Europa (Doevendans e.a. 1982).

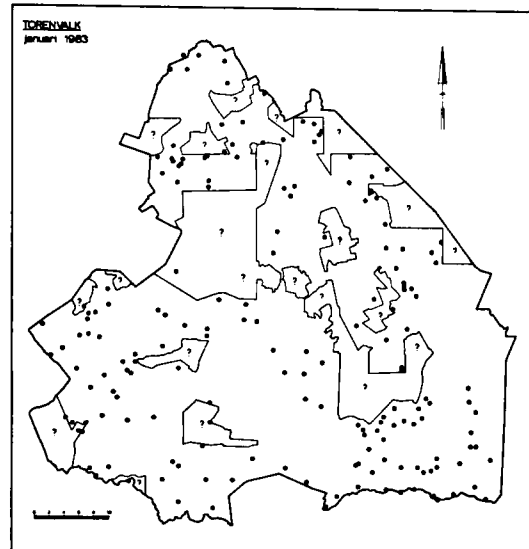
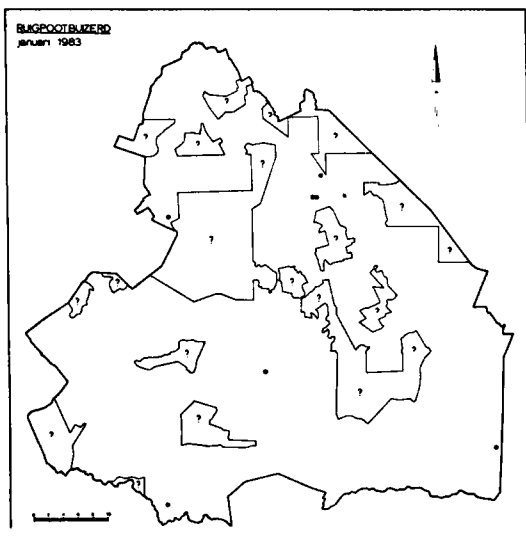
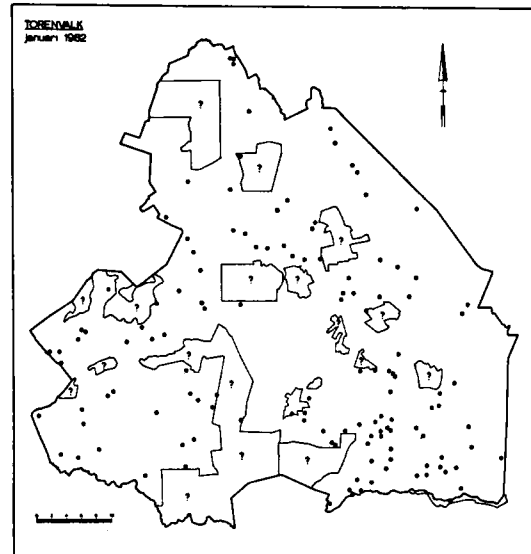
Ruigpootbuizerd

Elk jaar overwinteren kleine aantallen Ruigpootbuizerden in onze provincie. De soort komt vooral voor in grootschalige open gebieden. Opvallend is dat de Ruigpootbuizerd net als de Buizerd in 1983 in kleiner aantal voorkwam. Mogelijk spelen ook bij deze soort de (gunstige ?) weersomstandigheden in Noord- en Oost-Europa een rol.

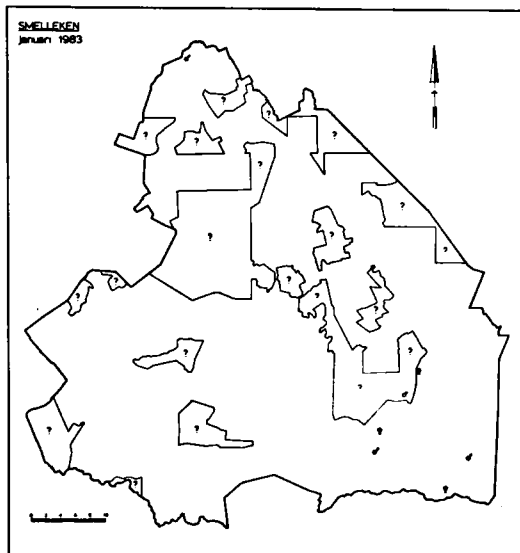
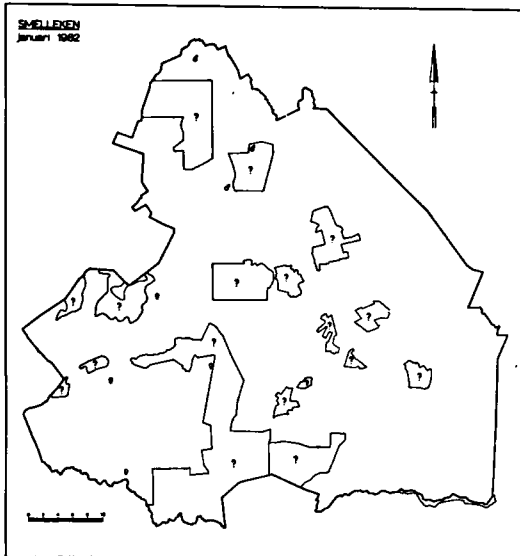
Torenvalk

Evenals de Blauwe Kiekendief is de Torenvalk gevoelig voor vorst. Strenge vorst heeft een lager aantal Torenvalken tot gevolg, bij zacht weer nemen de aantallen weer toe (Van Dijk & Van Os 1982, Doevendans e.a. 1982). Evenals de Buizerd heeft deze soort de voorkeur voor vochtige beekdalen en kleinschalige landschappen.

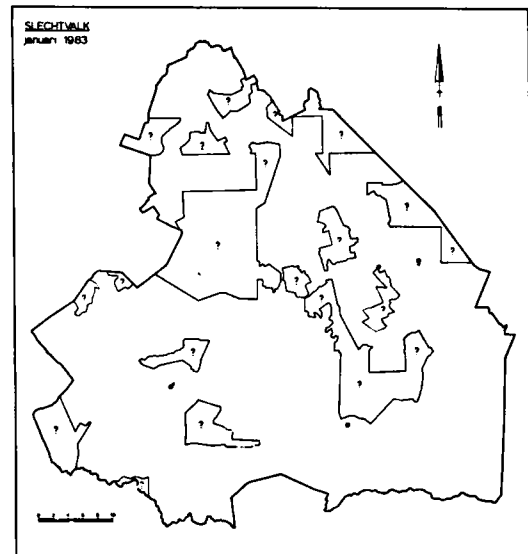
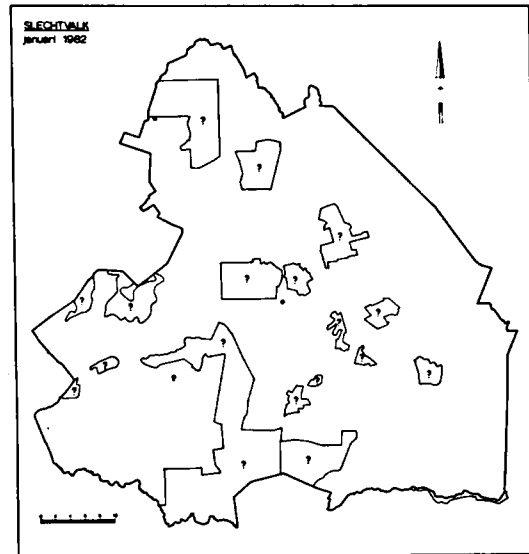
Smelleken

Hoewel de meeste Smellekens in de doortrekperiodes (oktober-november en maart) worden gezien, wordt deze soort ook in wisselend aantal in de winter waargenomen. Smellekens zouden in strenge winters in Nederland talrijker zijn (Doevendans e.a. 1982), maar dat blijkt niet uit de Drentse gegevens.

Slechtvalk

Slechtvalken worden voornamelijk in heide- en veengebieden aangetroffen. De aantallen zijn echter klein.

Samenvatting

In 1982 en 1983 werden in de maand januari roofvogeltellingen in de provincie Drenthe (opp. 268.000 ha) uitgevoerd. Ter vergelijking zijn twee eerder uitgevoerde tellingen in dit verslag opgenomen.

De aantallen van de Havik vertonen een toename, hetgeen ook is vastgesteld bij de broedvogels. De aantallen van de Sperwer blijven gemiddeld genomen gelijk.

De aantalsschommelingen bij de Buizerd en Ruigpootbuizerd kunnen mogelijk verklaard worden door de weersomstandigheden in Noord- en Oost-Europa, terwijl die van de Blauwe Kiekendief en de Iorenvalk samenhang vertonen met de weersomstandigheden (vorst) in Drenthe.

Kleine aantallen werden geteld van de Smellen, Slechtvalk en Bruine Kiekendief.

Literatuur

- Bergh, van den-van Leeuwen, J., D. Jonkers, G. Müskens, J. Thissen & D. Visser, 1980. Stootvogeltellingen in Nederland in de winter 1979/1980. Vogeljaar 28 nr. 5: 228-236.
- Bijlsma, R. & J. Grotenhuis, 1982. Broedvogelinventarisatie Noordoost-Drenthe 1982. Intern rapport PPD van Drenthe.
- Bijlsma, R. & F. De Roder, 1983. Broedvogelinventarisatie Oost- en Zuidoost-Drenthe 1983. Intern rapport PPD van Drenthe.
- Bijlsma, R. & F. De Roder, 1984. Broedvogelinventarisatie Oost-Drenthe 1984. Intern rapport PPD van Drenthe.
- Dijk, A.J. van. 1980. Kort verslag van de stootvogeltellingen in Drenthe in de winter 1979/1980.
- Dijk, A.J. van. 1981. Kort verslag van de stootvogeltellingen in Drenthe in de winter van 1980/81.
- Dijk, A.J. van & B.L.J. Van Os, 1982. Vogels van Drenthe. Van Gorkum Assen.
- Doevendans, J.A.J.P., D.A. Jonkers, J.F.N. van Leeuwen, G.J.D.M. Müskens, J.B.M. Thissen & D. Visser, 1982. Roofvogeltelling in Nederland in januari 1982. Limosa 55: 121-124.
- Os, B.L.J. van. 1977. Wintertelling van stootvogels in Drenthe in 1976. Vogeljaar jrg. 25 no. 4:176-179
- Os, B.L.J. van. 1982. Kort verslag van de roofvogeltelling in januari 1982.
- Os, B.L.J. van. In prep. Meerjarig broedvogelonderzoek in de omgeving van Rolde. Intern rapport PPD van Drenthe.

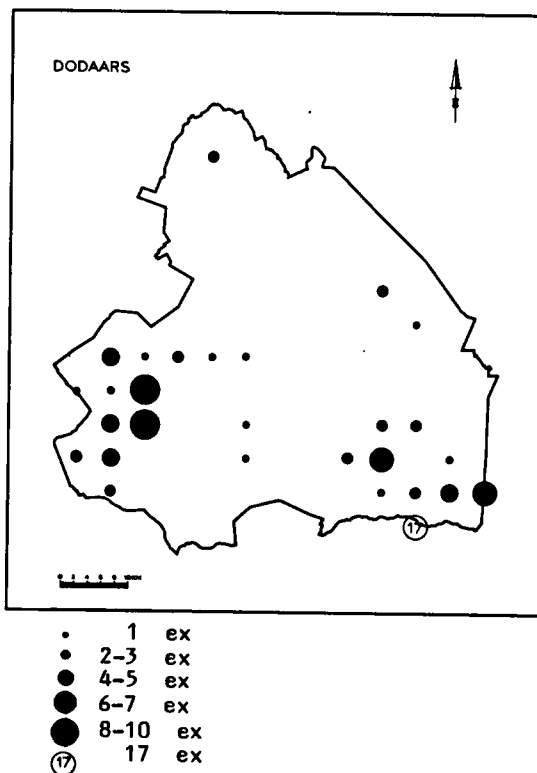
Watervogels
Edward Soldaat

Parelduiker

Op 10 januari een exemplaar vissend in de recreatieplas Ermerzand. Dit is de zevende waarneming sinds 1950 van deze soort in Drenthe.

Dodaars

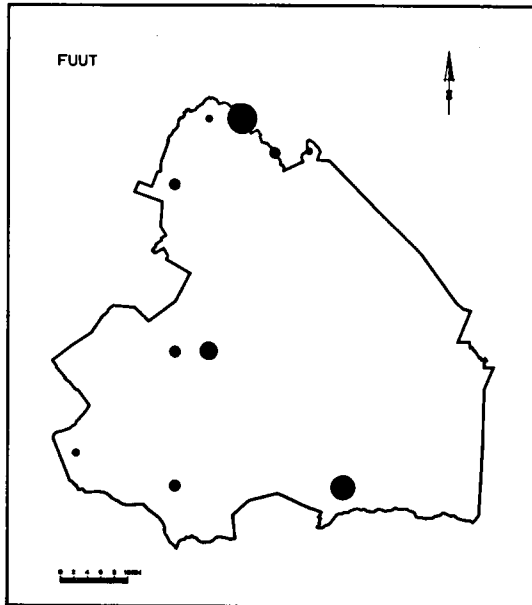
Er werden 105 Dodaarzen geteld. De Dodaars blijkt een nadrukkelijke voorkeur te hebben voor kleine waterlopen zoals gekanaliseerde beken, sloten, wijken en vaarten. Hier bevonden zich 104 exemplaren. Slechts één exemplaar werd op een zandwinplas aangetroffen. Hoewel het totaal aantal iets achterblijft ten opzichte van de telresultaten van januari 1978 zijn er meer Dodaarzen gezien in het uiterste zuidoosten van de provincie dan tijdens voorgaande tellingen.

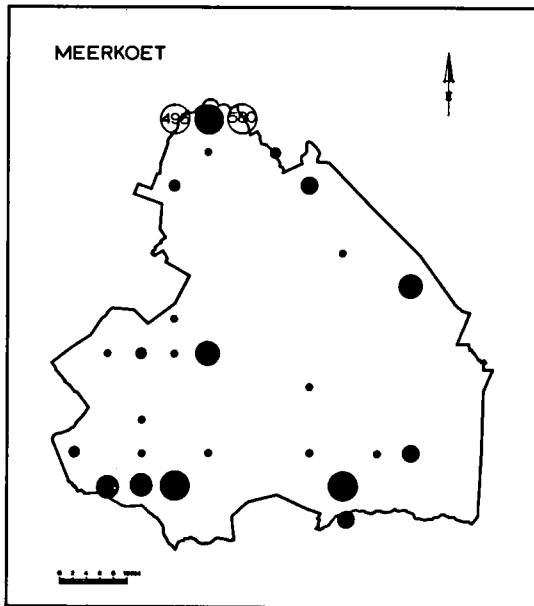
Fuut

In totaal werden 35 Futen waargenomen. Het overgrote deel (32 exemplaren, 91%) werd op

zandwinplassen en meren waargenomen. Twee exemplaren (6%) bevonden zich in een gekanaliseerde beek en één exemplaar bevond zich in een kanaal.

- 1 ex
- 2-5 ex
- 6-10 ex
- 11-15 ex
- 16-25 ex

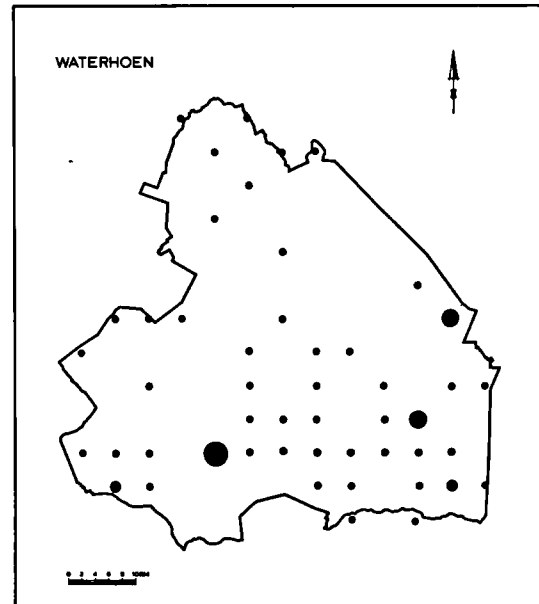
- 1-10 ex
- 11-50 ex
- 51-100 ex
- 101-200 ex
- 201-400 ex
- > 400 ex

Meerkoet

Meerkoeten werden met een totaal aantal van 1898 verspreid over de provincie waargenomen. Zowel wat aantal, als verspreiding betreft is er weinig verandering te zien in vergelijking met de telling in januari 1978.

Waterhoen

In totaal werden er 371 Waterhoentjes geteld. Dit aantal valt lager uit dan het aantal in januari 1978 toen ± 1100 Waterhoentjes werden waargenomen. In het merendeel van de gevallen gaat het om solitaire dieren of om groepjes tot tien exemplaren. De verspreidingskaart laat in vergelijking met eerdere tellingen een gering voorkomen in Zuidwest-Drenthe zien.

- 1-10 ex
- 11-25 ex
- 26-50 ex
- 109 ex

Kleine Zwaan

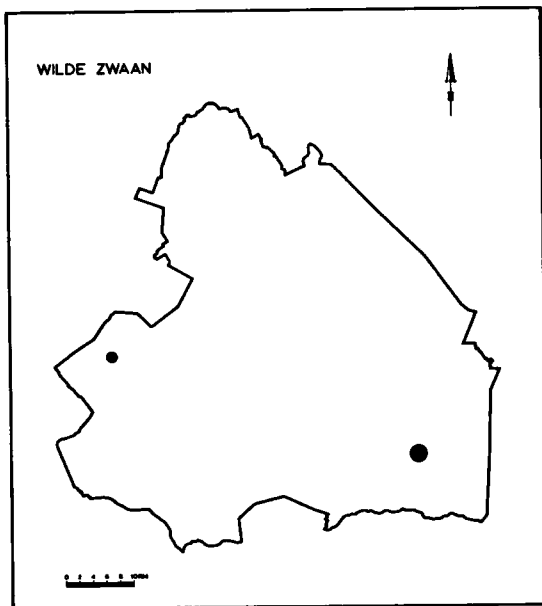
Van de Kleine Zwaan werd één pleisterend exemplaar waargenomen. Ten noorden van Coevorden werden 13 in oostelijke richting vliegende vogels gezien.

- 1 ex
- 2-5 ex
- 6-10 ex

Wilde Zwaan

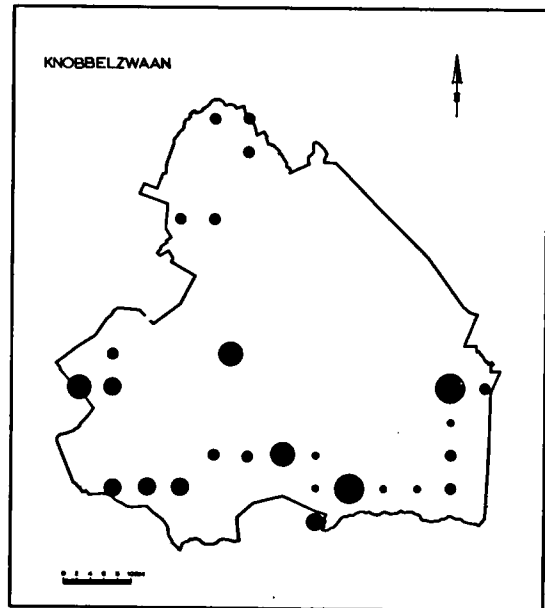
Er werden weinig Wilde Zwanen gezien. Een drietal in Zuidwest-Drenthe, waaronder twee juveniele vogels en een groepje van zes in het zuidoosten van de provincie.

- 1 ex
- 2-5 ex
- 6-10 ex

Knobbelzwaan

Het totale aantal getelde Knobbelzwanen bedroeg 160. Het gemiddelde aantal juveniele vogels verhiel zich tot adulte als 0,7 : 1 (n=56). De verspreidingskaart laat zien dat er een behoorlijke dichtheid in het zuiden van de provincie was. In het zuidwestelijk deel van Drenthe werden minder Knobbelzwanen gezien dan in januari 1978.

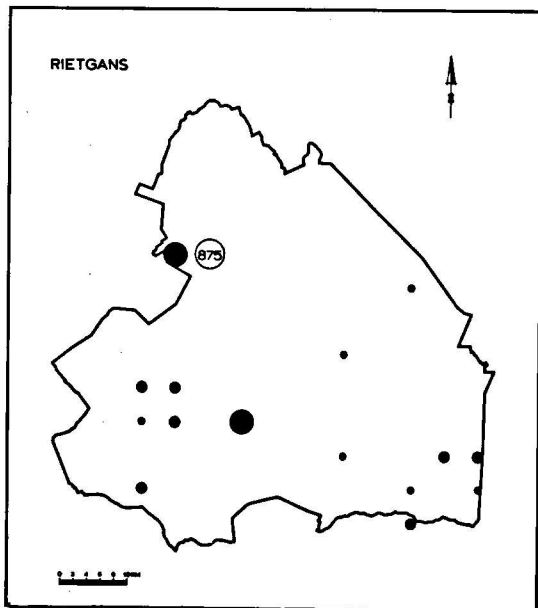
- 1 ex
- 2-5 ex
- 6-10 ex
- 11-15 ex
- 16-25 ex

Rietgans

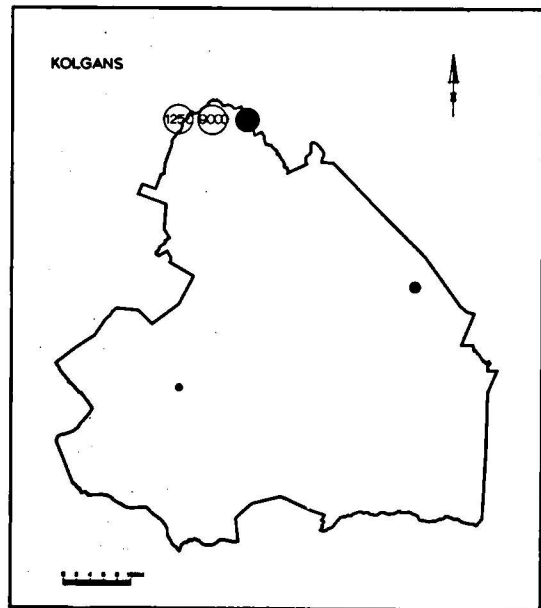
Rietganzen werden verspreid over de provincie pleisterend in fourageergebieden of op slaapplaatsen waargenomen. Het accent lag hierbij op het zuidwesten en zuidoosten van Drenthe. In totaal werden er 1854 aan de grond waargenomen.

Van het totale aantal overvliegende Rietganzen (1760 exemplaren) werden er veel in het oosten en zuidoosten gezien (1106 exemplaren). Vlak ten noordoosten van Hoogeveen zag men 496 overvliegende Rietganzen en in de rest van de provincie nog eens 158.

Het totale aantal Rietganzen dat tijdens deze telling werd waargenomen bedroeg 3614.

- 25 ex
- 25-100 ex
- 101-200 ex
- 201-400 ex
- 401-800 ex

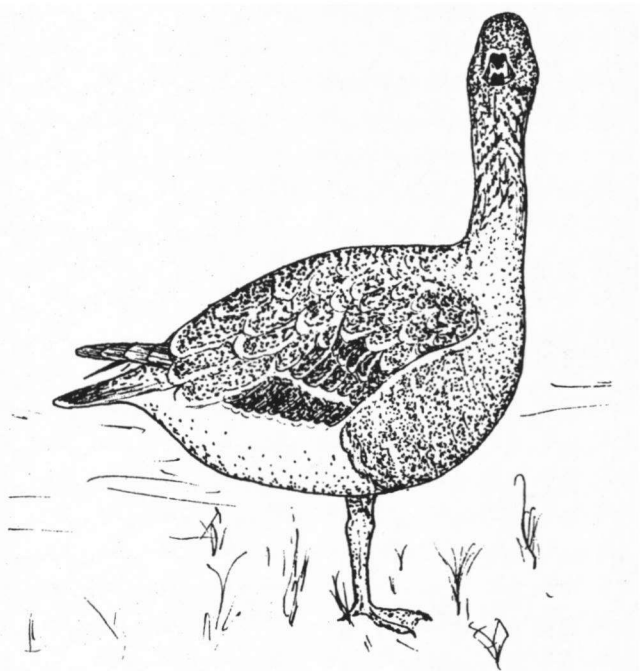

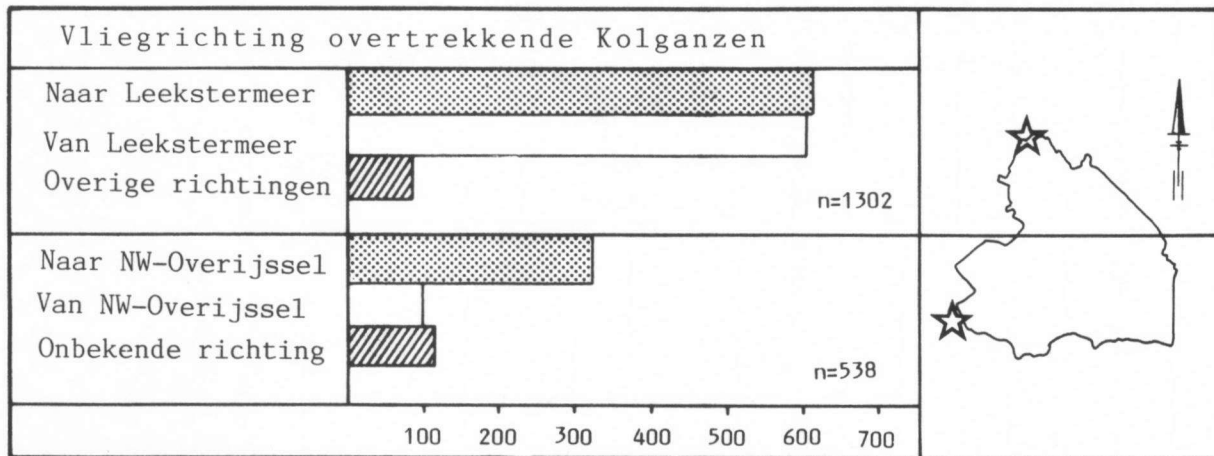
- 1-10 ex
- 11-50 ex
- 51-100 ex
- 101-200 ex

Kolganzen

De Kolganzen werden voornamelijk waargenomen op de bekende pleisterplaatsen rond het Leekstermeer. In totaal bevonden zich hier 9870 exemplaren binnen de provinciegrenzen. Een vijftigtal bevond zich op de vloeivelden bij Nieuw-Buinen en een groepje van zeven werd op de pleisterplaats van de Dwingelose Heide geteld. In totaal werden er 9927 pleisterende Kolganzen geteld.

Overvliegende Kolganzen laten een interessant beeld zien. De in de noordelijke helft van de provincie waargenomen overvliegende Kolganzen hielden een vliegrichting aan die op een relatie met de pleisterplaatsen rond het Leekstermeer duidt. De in de zuidelijke helft van de provincie waargenomen overvliegers lijken een relatie te onderhouden met pleisterplaatsen in Noordwest-Overijssel.

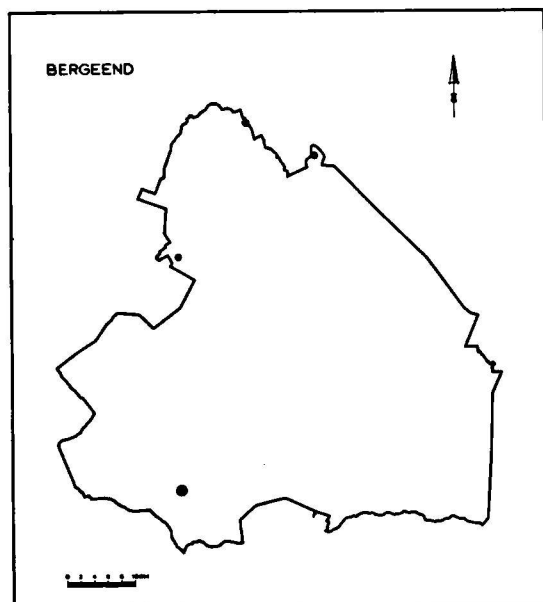

Brandgans

Brandganzen bevinden zich in Drenthe doorgaans in de omgeving van het Leekstermeer. Het enig tijdens deze januaritelling waargenomen exemplaar bevond zich in de omgeving van Assen en was gewond aan een vleugel. Waarschijnlijk betrof het hier een aangeschoten exemplaar of was het in aanvaring gekomen met een hoogspanningsleiding of iets dergelijks.

Bergeend

Gedurende zachte winters worden vaak wel enkele Bergeenden in Drenthe waargenomen.

• 1 ex
● 2-5 ex

Deze telling leverde een vijftal exemplaren op. Twee werden er bij respectievelijk het Zuidlaardermeer en het Paterswoldsemeer gezien. Van de overige bevond zich er één op het Fochteloërveen en een tweetal bij een zandwinplas te Veeningen.

Carolinæend

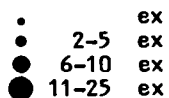
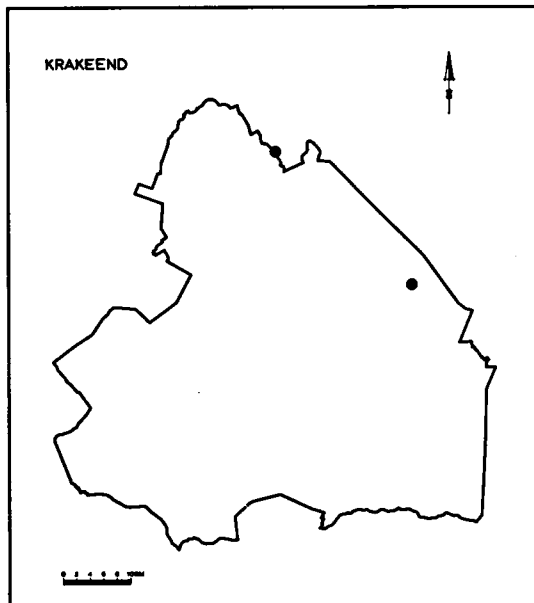
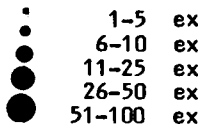
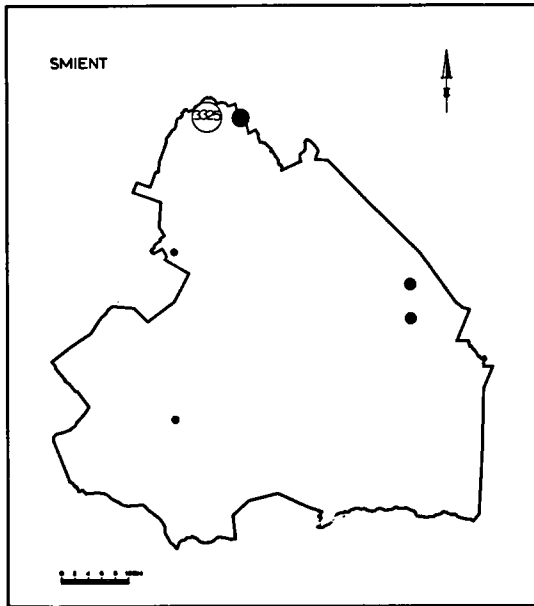
Het ene waargenomen exemplaar bij Westdorp kan vrijwel zeker worden ingedeeld bij de groep van uit gevangenschap ontsnapte of uitgezette vogels.

Smient

Gewoontegetrouw bevond ook in januari 1983 een groot aantal Smienten zich in de omgeving van het Leekstermeer. De ondergelopen graslanden rond dit meer vormen het biotoop waar deze soort zich bij voorkeur ophoudt. Van de in totaal 3501 waargenomen Smienten bevonden zich er 3327 bij het Leekstermeer. 156 exemplaren bevonden zich bij het Paterswoldsemeer. De overige werden in kleine groepjes verspreid over de provincie waargenomen.

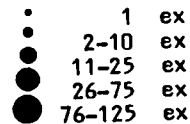
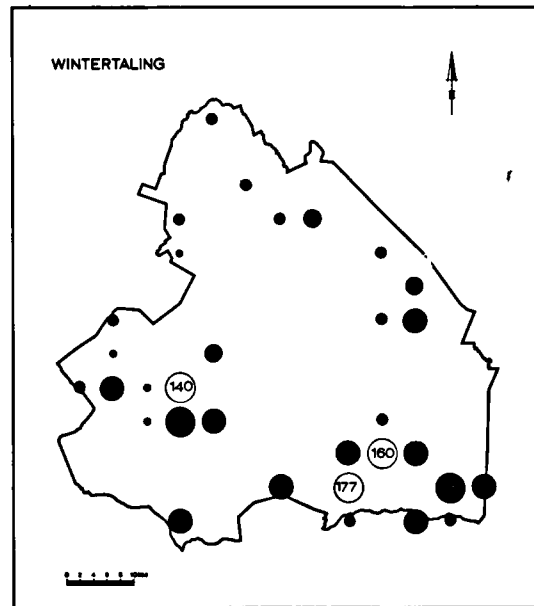
Krakeend

De Krakeend wordt in het algemeen weinig gezien in januari. Januari 1983 vormde daarop geen uitzondering. Er werden vijf exemplaren geteld, waarvan drie in een ven onder Haren en twee op de vloedvelden in de buurt van Nieuw-Buinen.

Wintertaling

Met een aantal van 1307 exemplaren gedurende deze telling overschrijdt de Wintertaling het in winters met veel open water gebruikelijke aantal van ca 1000 ruimschoots (Van Dijk & Van Os 1982). Het zachte weer in deze winter zal hier onder andere debet aan zijn geweest.

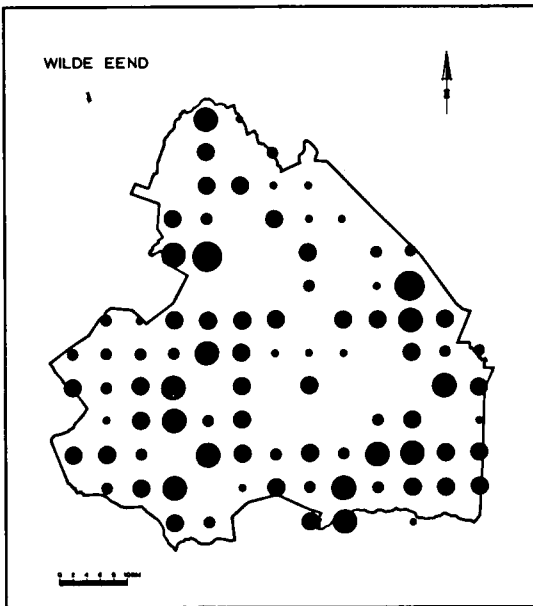

Wilde Eend

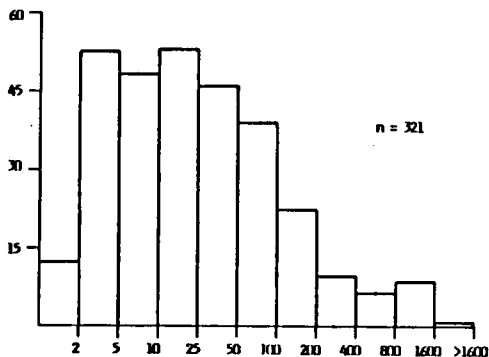
Het totale aantal getelde Wilde Eenden bedroeg 32.209 exemplaren. Wilde Eenden concentreren zich tijdens de wintermaanden op allerlei soorten water. De grootte van deze concentraties is behalve van de weersomstandigheden ook in belangrijke mate afhankelijk van de oppervlakte van het beschikbare water. Op grote open wateren, zoals grote zandwinplassen, meren, vloedvelden, grote vennen en grote ondergelopen graslandpercelen worden doorgaans ook grote groepen Wilde Eenden waargenomen. Op middelgrote wateren, zoals kanalen, vaarten, kleine vennen, ijsbanen, kleine zandwinplassen e.d., bevinden zich hoofdzakelijk groepen tot ongeveer 100 exemplaren. Op de kleine wateroppervlakten, zoals sloten, wijken, beken, vijvers e.d. zijn concen-

traties tot zo'n 25 exemplaren het meest gebruikelijk.

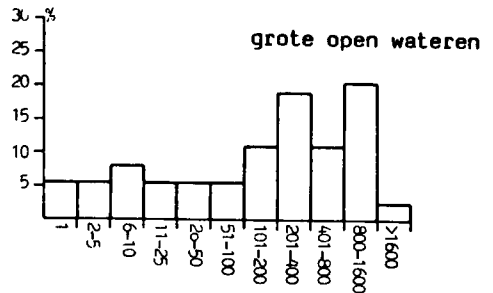
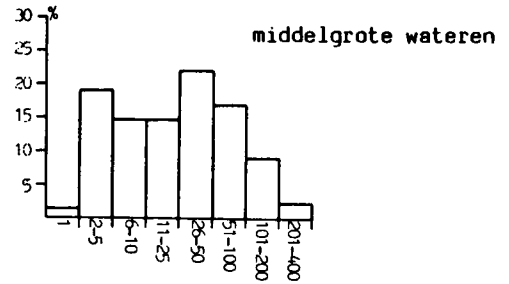
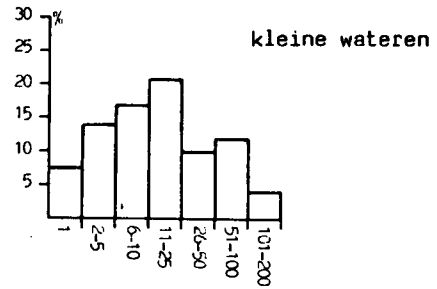
In z'n totaliteit ligt het zwaartepunt van de aantallen per concentratie in Drenthe tussen de twee en vijftig exemplaren. Gezien het feit dat Drenthe weinig grote open wateren binnen haar grenzen heeft is dit beeld niet verwonderlijk. De verspreiding van de Wilde Eend wijkt niet opvallend af van de eerder vastgestelde verspreiding gedurende de wintermaanden. De grootste aantallen werden gezien op de noordelijke meren, op vloeivelden en op zandwinplassen.

- 1-25 ex
- 26-100 ex
- 101-500 ex
- 501-1500 ex
- 1501-4500 ex

Aantallen per concentratie Wilde Eenden verdeeld over het totale aantal concentraties in Drenthe.

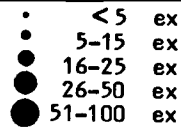
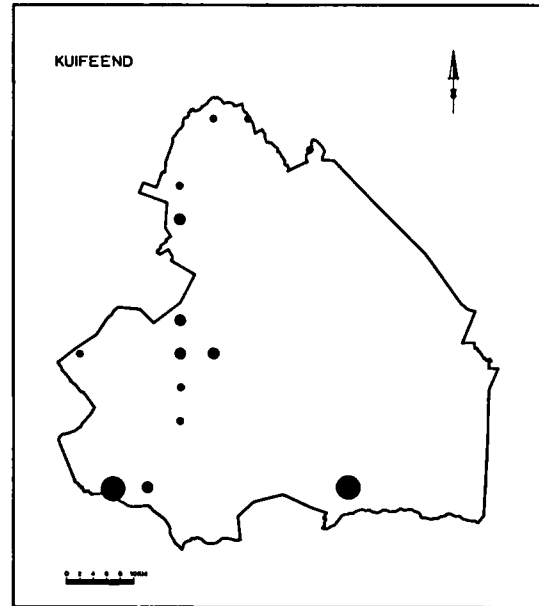
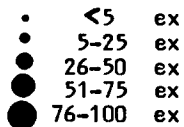
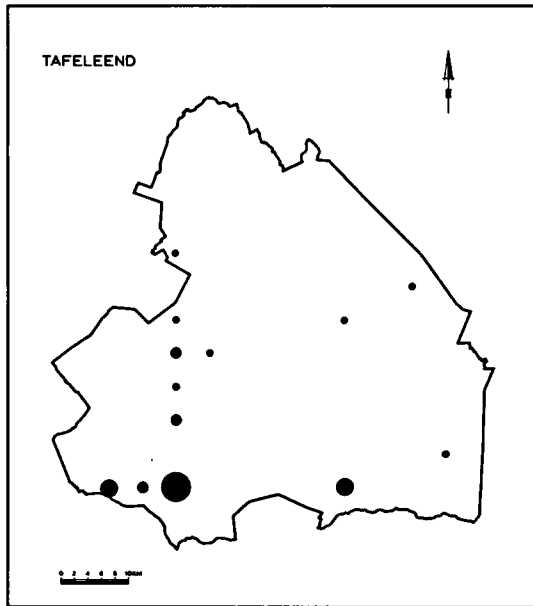
Verdeling van de concentratie omvang van Wilde Eenden (in percentages) per watertype.

Slobeend

De Slobeend is in de maand januari geen talrijke gast in Drenthe. Ondanks het zachte weer en het vele open water waren ook tijdens deze telling de aantallen laag, nl. twee exemplaren op het Paterswoldsemeer.

Tafeleend

Evenals de volgende soort bevinden Tafeleenden zich vooral op de zandwinplassen. Van het totaal van 197 exemplaren bevonden zich 171 (87%) op deze plassen. Acht exemplaren (4%) bevonden zich op vennen, twee (1%) op de vloeivelden bij Nieuw-Buinen en de resterende 16 vogels (8%) in kanalen en wijken. In tegenstelling tot eerder gevonden verspreidingen werden er in Noord-Drenthe geen Tafeleenden waargenomen.

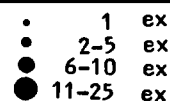
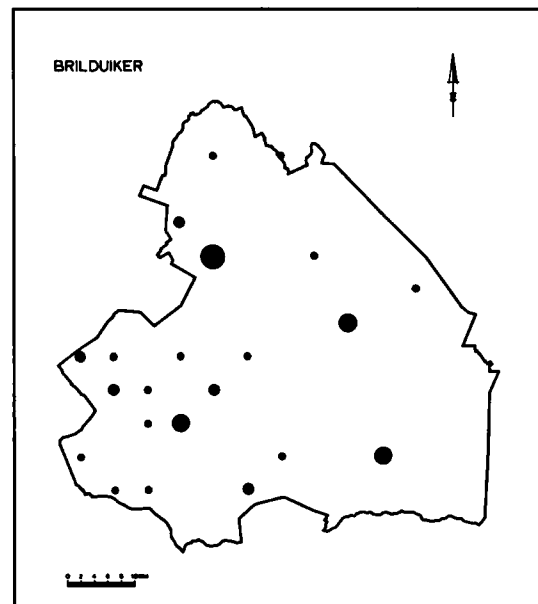

Kuifeend

In totaal 112 Kuifeenden werden geteld. Ze bevonden zich op de voor onze provincie gebruikelijke plaatsen. Zandwinplassen genieten een duidelijke voorkeur (78%). Kleinere aantallen bevonden zich op vennen (6%), kanalen (5%), grote meren (6%) en andere waterpartijen (5%).

Brilduiker

De Brilduiker is een soort die in Drenthe vrijwel nooit in grote concentraties wordt aangetroffen. Er werden 15 solitaire vogels waargenomen (24%). 35 exemplaren vormden concentraties tussen twee en tien exemplaren (57%) per gebied. Met een totaal van 62 exemplaren bleef het aantal flink achter bij het aantal van 100 dat gewoonlijk in zachte winters met veel open water wordt geteld. De verspreiding en biotoopkeuze gedurende deze telperiode komt overeen met het gebruikelijke patroon. Meren, zandwinplassen, vennen, kanalen en wijken zijn de gebruikelijke plaatsen waar Brilduikers worden aangetroffen.

Nonnetje

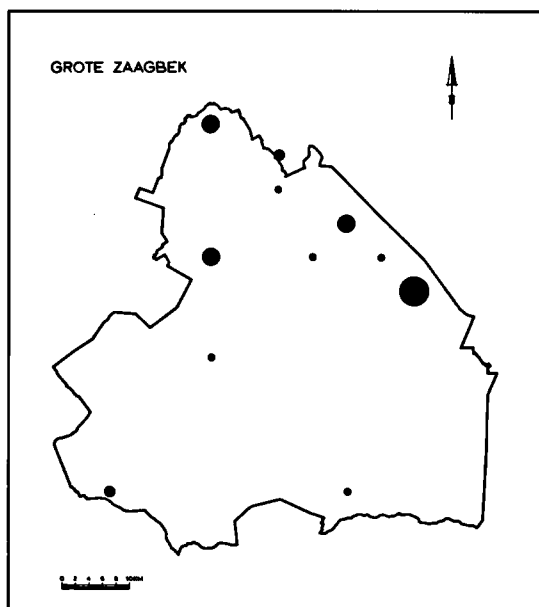
Op 8 januari werden vijf Nonnetjes waargenomen op het Paterswoldsemeer.

Middelste Zaagbek

Een viertal exemplaren (2 man. en 2 in vr.-kleed) bevond zich op het Esmeer.

Grote Zaagbek

Er werden 55 exemplaren geteld. Hiervan bevonden zich 14 exemplaren (23%) in beken. Acht vogels (15%) werden op zandwinplassen gezien, zestien exemplaren (29%) op vloeivelden en vijf (9%) werden gezien op meren.

- 1 ex
- 2-5 ex
- 6-10 ex
- 11-15 ex
- 16-25 ex

Blauwe Reiger Jannes Santing

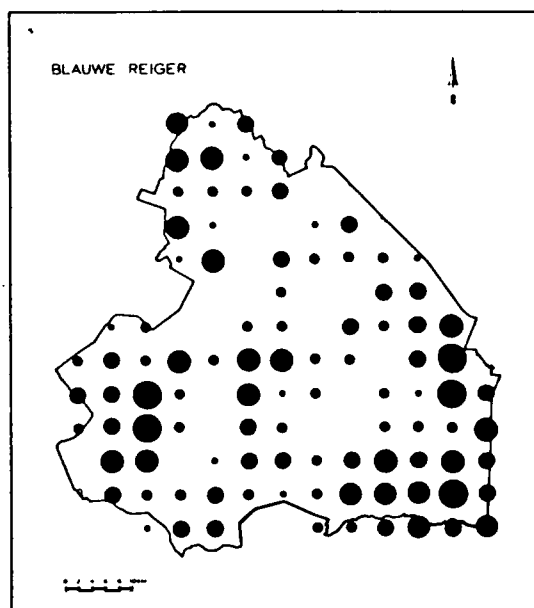
Vijf jaar nadat de Blauwe Reiger voor het laatst in Drenthe is geteld, blijkt uit de nieuwe telgegevens, dat de verspreiding en het aantal weinig zijn veranderd. Bedroeg het aantal

Blauwe Reigers in januari 1978 458 ex., in januari 1983 werden 434 vogels geteld. Het lijkt erop dat in niet te strenge winters het aantal vogels zo rond de 450 ex. schommelt.

Van de 434 Blauwe Reigers waren er 101 volwassen, 54 ex. jong of onvolwassen en van 274 ex. werd de leeftijd niet opgegeven.

De figuur laat zien, dat de verspreiding ongeveer gelijk is aan die uit de periode 1976-78 (Van Dijk & Van Os 1982) met een wat zwaarder accent op Zuidoost-Drenthe. Ook nu komt de relatie met de vochtige afwateringsgebieden van het Drents plateau tot uiting. Blauwe Reigers worden vooral gezien langs allerlei wateren, zoals kanalen, sloten, beken en veel in graslanden. Daarnaast komen ze soms voor op bouwlanden en soms op plaatsen waar door de mens afval (vlees) wordt achtergelaten.

Hoeveel gegevens over de winter 1978/79 t/m 1981/82 ontbreken, is het toch wel opvallend, dat er na vijf jaar geen wezenlijke verschillen in aantal en verspreiding zijn opgetreden. Of dit beeld voor de winter normaal is, of dat we met een toevalligheid te maken hebben zullen tellingen in de toekomst uit kunnen wijzen.

- 1 ex
- 2-3 ex
- 4-6 ex
- 7-10 ex
- 11-15 ex

Steltlopers

Joop Kleine

Afhankelijk van het weer komen 's winters in Drenthe meer of minder steltlopers voor. In zachte winters kunnen sommige soorten op gunstige plaatsen soms in flinke aantallen aanwezig zijn, terwijl tijdens of kort na vorstperioden de aantallen minimaal zijn.

Voor en tijdens de telling in januari 1983 was het zacht weer, met het gevolg dat in diverse gebieden steltlopers werden waargenomen.

Goudplevier

In januari verblijven in Drenthe gewoonlijk kleine tot vrij kleine aantallen Goudplevieren. Hoewel de soort mogelijk enigszins is onderteld (van enkele gunstige goudpleviergebieden werden geen telgegevens ontvangen) werden tijdens de telperiode 382 ex. waargenomen. Dit aantal lag aanmerkelijk hoger dan dat van januari 1978, toen 107 ex. werden gezien.

De soort kwam voornamelijk voor in de streek tussen Coevorden, Dalen en Nieuw-Amsterdam, welke streek ook bij vorige tellingen een belangrijk verblijfsgebied bleek. In hetzelfde gebied werden ook de meeste Wulpen en Kieviten aangetroffen.

Bijna alle Goudplevieren werden gezien boven of fouragerend in graslanden. Met uitzondering van vier ex. werden alle vogels waargenomen in vier groepen, variërend in grootte van 58 tot 120 ex. Laatstgenoemde groep was in gezelschap van 490 Kieviten.

Kievit

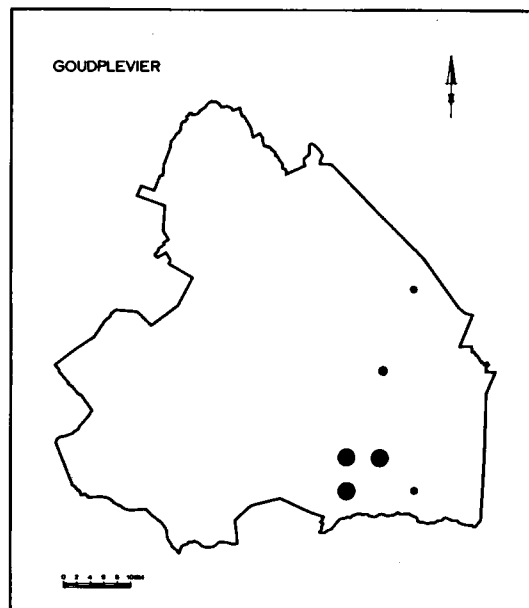
In het algemeen komen in Drenthe in januari de laagste aantallen Kieviten voor. Deze aantallen kunnen jaarlijks vrij sterk variëren.

In januari 1978 werden 754 ex. geteld en in januari 1983 3180 ex. Het moet daarbij niet uitgesloten worden geacht dat de soort in 1983 is onderteld, omdat van ca. 20% van het telgebied geen telgegevens werden ontvangen.

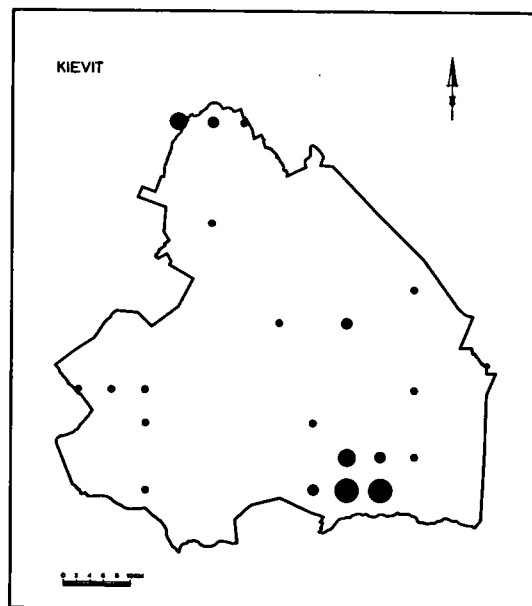
De verspreiding over de provincie was onregelmatig. Het merendeel (68%) kwam voor in het gebied tussen Coevorden, Dalen en Nieuw-Amsterdam; een andere concentratie (22%) bevond zich bij het Leekstermeer.

Circa 85% van de waargenomen vogels werd fouragerend aangetroffen op graslanden, met uit-

zondering van zeven ex. die op vloeivelden werden gezien; ca. 15% trok over, waarvan de meeste (10%) in WZW richting. De groepsgrootte varieerde van één tot ca. 500 ex.; 75% van het totaal aantal werd gezien in acht groepen van meer dan 100 ex., 20% in 13 groepen van 25-100 ex. en 5% in 14 groepen van minder dan 25 ex.

- 1-25 ex
- 26-100 ex
- 101-250 ex

- 1-100 ex
- 101-250 ex
- 251-500 ex
- 501-1000 ex

Bokje

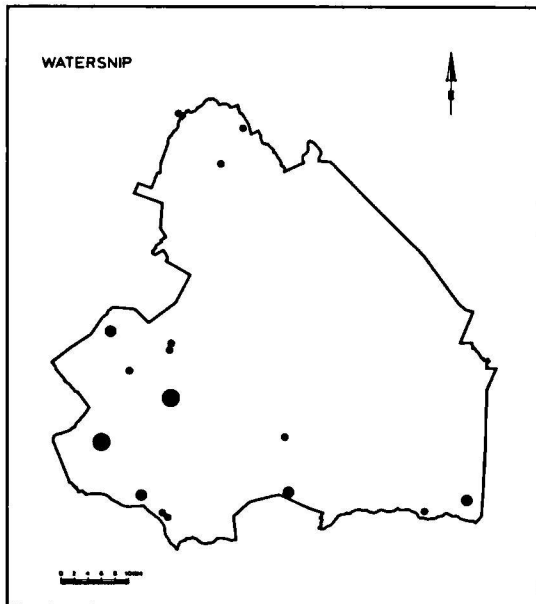
Eén waarneming: 15 januari, 1 ex. Dwingelose Heide.

Watersnip

Watersnippen worden voornamelijk in zachte winters gezien. In januari 1983 werden 43 ex. geteld, hoofdzakelijk in Zuidwest- en West-Drenthe. Vrij zeker is de soort onderteld omdat sommige gunstige gebieden niet zijn onderzocht en omdat de soort zich niet gemakkelijk laat waarnemen.

Watersnippen werden vooral gezien in (natte) hei en bij beken (resp. 19 en 18 ex.); de overige vogels kwamen voor in sloten en moerasjes.

De soort trad op in groepjes van één tot maximaal tien ex.

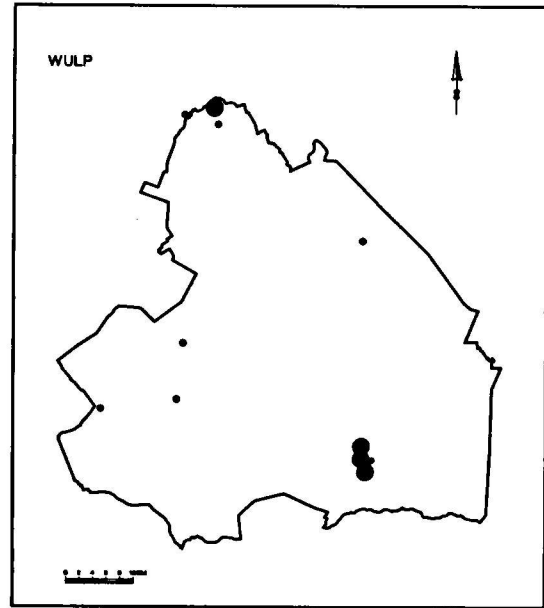
- 1-2 ex
- 3-5 ex
- > 5 ex

Wulp

De Wulp is in Drenthe in januari een onregelmatige verschijning. In januari 1983 werden 163 ex. geteld. Het merendeel daarvan werd gezien bij Dalen en het Leekstermeer.

Bijna alle vogels werden aangetroffen op of boven graslanden; zes vogels werden (slaap-)trekkend gezien.

De groepsgrootte varieerde van één tot 44 ex.

- 1-10 ex
- 11-25 ex
- 26-50 ex

Witgatje

Bijna jaarlijks worden, vooral in ZW-Drenthe, twee tot 13 overwinteraars van deze soort waargenomen. In januari 1983 werden 11 ex. geteld; vijf daarvan in de omgeving van Uffelte en Wapserveen, de overige bij Coevorden-Dalerveen (twee ex.), Nieuw-Schoonebeek, Meppen, Westerveelde en Leekstermeer.

Negen Witgatjes hielden zich op bij beek- en slootoevers en één op ondergelopen land. Negen ex. werden solitair gezien, twee ex. tezamen.

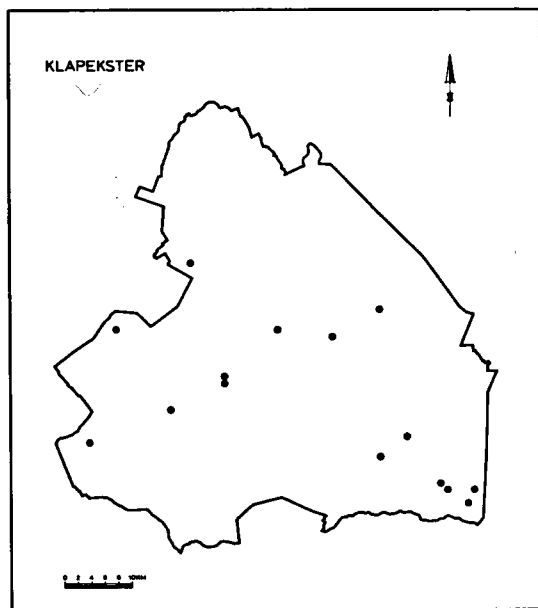
Klapekster

Gewoonlijk worden in Drenthe 's winters tussen acht en 15 Klapeksters geteld. In januari 1978 werden 16 ex. gezien en in januari 1983 15.

Mogelijk is de soort iets onderteld, omdat enkele voor Klapeksters geschikte gebieden niet werden geteld (Diependal, Witterveld en Brunstingerplassen). Tevens werd in het Terhorsterzand door twee waarnemers op verschillende data een Klapekster gemeld; mogelijk hetzelfde exemplaar.

Klapeksters werden voornamelijk gezien in Zuidwest-, Midden- en West-Drenthe.

De meeste vogels (tien ex.) werden gezien in heide- en hoogveengebieden. De overige kwamen voor in rietmoeras (twee ex.), op vloeivelden en op kaalslagterrein. Eén ex. vloog in zuidwestelijke richting over.

Kraaiachtigen

Bert Winters

Tijdens de provinciale tellingen in 1976-78 is een goede indruk verkregen van de 'kraaiënstand' buiten de broedtijd. Het sprak dan ook haast vanzelf dat met het opnieuw organiseren van een dergelijke telling ook de kraaiën meegenomen zouden worden. In tegenstelling tot 1976-78 werden nu naast Roeken, Zwarte en Bonte Kraaiën ook

Kauwen geteld. Aan waarnemers werd gevraagd ook te letten op slaappleatsconcentraties.

Resultaten van de januari-telling in 1983 kunnen goed vergeleken worden met de gegevens die in Vogels van Drenthe zijn opgenomen uit de winters 1976/77 en 1977/78.

Resultaten

Telresultaten van januari 1983 zijn bijeengebracht in tabel 5. In die tabel is tevens het totaal van januari 1978 opgenomen. De totalen in de winter kunnen wisselen, zo bleek in 1976-78 en daarom wordt in de tabel tevens het hoogste en laagste aantal genoemd voor de wintermaanden december, januari en februari.

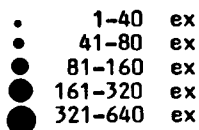
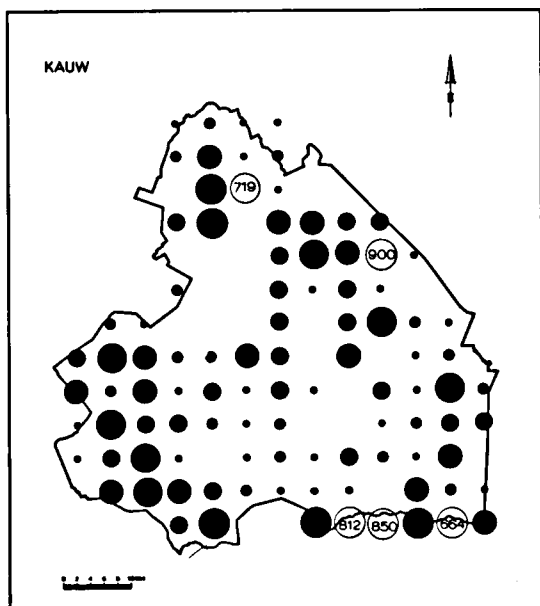
Kauw

De verspreiding van de Kauw vertoont enige overeenkomst met die van de Roek (zie ook Vogels van Drenthe). Vooral in halfopen landschappen treffen we deze soort aan. Het beeld is echter onvolledig omdat uit grote aaneengesloten gebieden geen gegevens voorhanden zijn en verder blijkt uit tellingen op slaappleatsen dat in bepaalde streken meer Kauwen zitten dan uit de gebiedstellingen blijkt. Het grote verschil tussen het getelde en geschatte aantal hangt hier ook mee samen. Op zeven slaappleatsen in ZW-Drenthe en twee in ZO-Drenthe werden al meer dan 35.000 exemplaren geteld (tabel 6). De slaappleats op de Dwingelose Heide telde zo'n 15.000 Kauwen, die overdag voor een groot deel op de vuilstortplaatsen van de VAM te Wijster zijn te vinden. In die omgeving zijn echter grote gebieden niet geteld en kwam men niet boven de 500 exemplaren uit. Niet alleen hier maar waarschijnlijk ook elders wordt het aantal Kauwen eerder te laag dan te hoog opgegeven. Kauwen worden veel aangetroffen in kleine groepen in de nabijheid van bouwings en waarschijnlijk ontsnappen ze daar veel aan de aandacht van de tellers. Tevens werd een aantal grote bebouwde kommen (o.a. Assen, Emmen, Hogeveen en Meppel) niet geteld.

De groeps grootte van de Kauw in januari 1983 komt in grote lijnen overeen met de gegevens vermeld in Vogels van Drenthe (tabel 7) en dat geldt ook voor de totaalaantallen (tabel 5). Twee tellers hebben in totaal 37 Russische Kauwen (*C.m. soemmeringii*) opgemerkt.

Tabel 5. Geteld (minimum) en geschat (maximum) aantal kraaiachtigen in Drenthe in verscheidende wintermaanden in de winters 1976/77, 1977/78 en 1982/83

soort	januari 1983		januari 1978		december 1976, februari 1977 en januari 1978	
	minimum	maximum	minimum	maximum	minimum	maximum
Kauw	16.600	40.000	20.000	30.000	20.000	35.000
Roek	16.000	26.000	27.000	30.000	17.500	30.000
Zwarte Kraai	8.100 ¹	8.500	6.200	6.500	5.400	7.800
Bonte Kraai	2.850	4.800	4.200	4.500	3.400	4.500
percentage van Drenthe dat niet is geteld	20%		10%		10 à 15%	

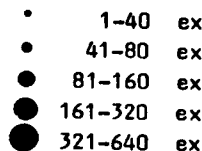
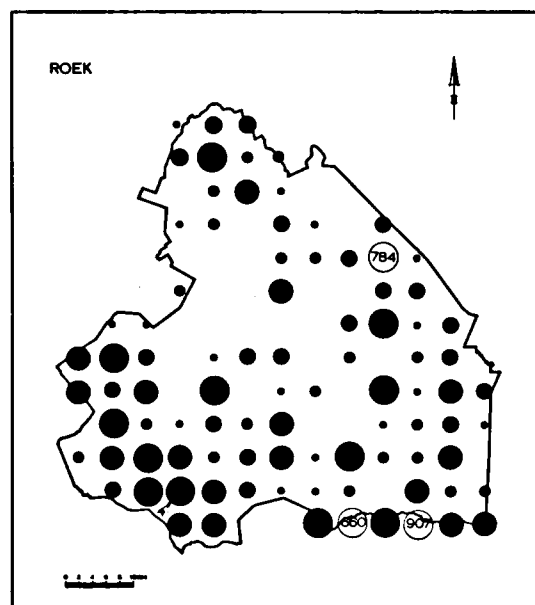

Roek

Evenals tijdens vorige wintertellingen werden de meeste Roeken ook nu weer gezien in halfopen land schappen, vooral in ZW-, ZO- en N-Drenthe. Gezien het feit dat in grote delen waar nu geen Roeken zijn geteld of opgemerkt, maar tijdens tellingen in 1976/77 en 1977/78 wel grote concentraties zijn gemeld is de verspreiding onvolledig en moet ondertelling verondersteld worden. Zowel het minimum als het maximum aantal in

1983 ligt gemiddeld lager dan in vorige winters. Oorzaken hiervoor zijn waarschijnlijk het onvolledig onderzoek in 1983 (zie o.a. slaapplaatsen, tabel 6) en andere weersomstandigheden waardoor vooral Oosteuropese Roeken niet naar Drenthe zijn gekomen of dat juist Drentse Roeken zijn weggetrokken. Eerder zou een toename verwacht worden omdat sedert 1978 het Drentse broedbestand is toegenomen. Eenduidige verklaringen zijn niet te geven.

Op een aantal plaatsen bleken Roeken al aanwezig in de broedkolonies. Voor de groepsgrootte wordt verwezen naar tabel 7.

Tabel 6. Aantal kraaiachtigen op slaapplaatsen in Drenthe in de periode 6-18 januari 1983.
 ?= onbekend.

plaats	aantal exemplaren				'kraaien'
	Kauw	Roek	Zwarte Kraai	Bonte Kraai	
ZW van Eelde					300-400
Gasselternijveen					500
N van Vledder	80	240	60	10	
Z van Vledder	-	100	100	-	
NO van Diever	200	-	350	-	
Bosw. Exloo-Odoorn	?	-	150	-	
N van Havelte	460	230	100	50	
W van Havelte	150	450	120	?	
O van Havelte	650	600	50	-	
ZW van Ansen	500	700	200	-	
Dwingelose Heide	15000	6000	1000	3000	
Noordbargerbosch	3800	9700	-	68	
Schoonebeek	1800	1500	100	-	

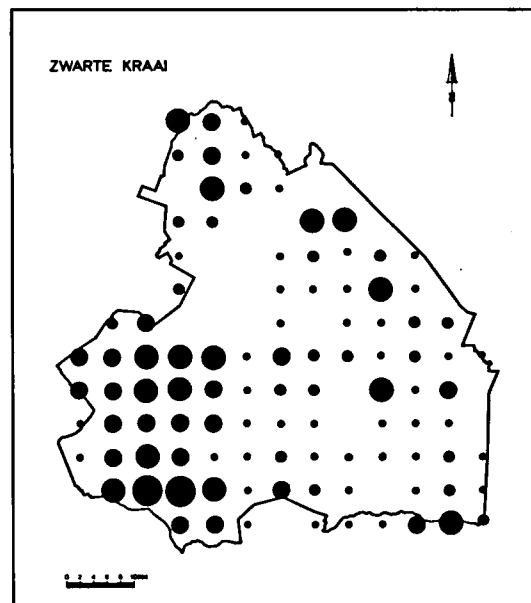
Tabel 7. Groepsgrootte van kraaiachtigen in Drenthe in januari 1983.
 Berekeningen hebben betrekking op de volgende totaal aantallen:
 Kauw 12827, Roek 14376, Zwarte Kraai 5469 en Bonte Kraai 2595.
 Aantallen op slaapplaatsen zijn buiten beschouwing gelaten.

groepsgrootte	Kauw	Roek	Zwarte Kraai	Bonte Kraai
1-10 ex	37%	32%	71%	71%
11-25 ex	22%	20%	20%	20%
26-50 ex	23%	22%	6%	6%
51-100 ex	9%	17%	2%	2%
100 ex	9%	9%	1%	1%

Zwarte Kraai

Voorzover uit de onvolledige telgegevens valt te concluderen lijkt de verspreiding in 1983 sterk op die in Vogels van Drenthe wordt aangegeven. Wel is het grote aantal ex. in het noordelijk deel van de Veenkoloniën en in het Hunzedal opvallend. Gezien de vrij regelmatige verspreiding over Drenthe in de winter kan gesteld worden dat het totale provinciale winterbestand, met inbegrip van de niet of onvolledig getelde gebieden, wat hoger ligt dan in de winters van 1976/77 en 1977/78.

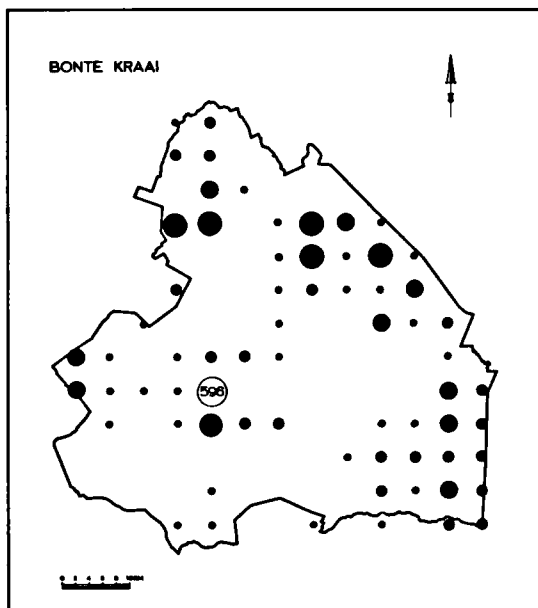
Verklaringen hiervoor zijn moeilijk te geven, vooral omdat de aantallen van deze standvogel voor een deel kunstmatig gereguleerd worden door de mens. Voor slaapplaatsen zie tabel 6 en voor groepsgrootte tabel 7.

- 1-40 ex
- 41-80 ex
- 81-160 ex
- 161-320 ex
- 320-640 ex

Bonte Kraai

In vergelijking met gegevens in Vogels van Drenthe zijn in O-Drenthe wat meer Bonte Kraaien geteld en in Midden-Drenthe minder. Dit laatste hangt echter samen met onvolledig onderzoek. Ook bij deze soort zijn opvallend grote aantallen op slaapplaatsen geteld. Op de slaapplaats op de Dwingelose Heide werden zo'n 3000 Bonte Kraaien geteld, waarvan bekend is dat ze overdag vooral in de omgeving van de VAM te Wijster bivakkeren. Daar werden echter niet meer dan 900 Bonte Kraaien opgegeven. Een en ander heeft ertoe geleid dat de schatting van het Drentse totaal in januari 1983 op ca 4800 is gesteld, een vergelijkbare of iets hogere schatting dan tijdens vorige wintertellingen. Zie ook slaapplaatsen (tabel 6) en groepsgrootte (tabel 7).

•	1-20	ex
•	21-40	ex
•	41-80	ex
•	81-160	ex
•	161-320	ex

Slaapplaatsen

Uit tellingen blijkt dat op slechts een klein aantal slaapplaatsen soms meer vogels werden geteld dan tijdens de gebiedstellingen overdag. Tellingen op slaapplaatsen lijken dus betere aantalsgegevens op te leveren. Problemen met tellingen op slaapplaatsen zijn echter dat niet alle slaapplaatsen bekend zijn en bovendien dat ze regelmatig van plaats kunnen veranderen en dat het onderscheiden van verschillende soorten

op een zogenaamde gezamenlijke slaapplaats soms zeer lastig kan zijn. Verder krijgen we met tellingen op slaapplaatsen maar een beperkte indruk in de preciese verspreiding in de voedselgebieden.

Telresultaten van slaapplaatsen zijn opgenomen in tabel 6.

Groepsgrootte

Berekeningen van de groepsgrootte in januari 1983 komen sterk overeen met de groepsgrootte vermeld in Vogels van Drenthe (tabel 7). De verdeling van groepen over de soorten laat zien dat de Kauw en Roek gemiddeld in grotere groepen voorkomen dan de beide kraaien.

Discussie

Kraaien zijn in Drenthe in de winter goed vertegenwoordigd, maar of deze populatie groot of klein is, in aantal toe- of afneemt is wegens gebrek aan voldoende gegevens (van elders) niet precies aan te geven. In veel opzichten vertonen de gegevens uit januari 1983 grote overeenkomsten met die uit de winter van 1976/77 en 1977/78. Misschien zijn er veranderingen opgetreden, maar mede door het onvolledige karakter van de telling van 1983 kunnen hieraan geen conclusies worden verbonden. Gezien de onvolledigheid (in vergelijking met de tellingen op slaapplaatsen) en het feit dat sommige waarnemers het tellen van kraaien klaarblijkelijk te bewerkelijk of niet van belang vinden zullen we ons moeten afvragen of we de kraaien wel steeds zullen moeten meenemen met de wintertellingen. Een mogelijkheid is om b.v. gedurende enige jaren geen kraaien maar meeuwen of andere soorten te tellen. Ook zal bekeken kunnen worden of tellingen op slaapplaatsen meer soelaas bieden. Onderzoek naar slaapplaatsen vereist een andere aanpak van de wintertellingen en het is de vraag of die aanpak past in de methode van tellen die nu in Drenthe wordt toegepast. Met steltlopers zijn echter goede resultaten geboekt (zie Vogels van Drenthe en het artikel over de Wulp elders in dit nummer).

Literatuur

Van Dijk A.J. & B.L.J. Van Os, 1982. Vogels van Drenthe. Van Gorkum, Assen.

Alle andere soorten
Yzaak de Vries

Van ca. 40 personen zijn gegevens ontvangen. Deze gegevens zijn niet systematisch verzameld en geven een zeer beperkte indruk. De meeste waarnemingen komen uit Noord- en Zuidwest-Drenthe en ook bij deze soorten geldt dat grote bossen en bebouwde kommen niet zijn geteld. In tabel 8 worden per soort de totalen vermeld van januari 1983 en januari 1978. Vergelijkingsmogelijkheden zijn echter vooral om bovenstaande redenen beperkt.

Tabel 8. Overzicht van alle andere soorten die zijn geteld tijdens de midwintertellingen van januari 1978 en januari 1983. Alleen totalen zijn opgegeven.
+ = geen opgave

Soort	1978	1983
Ooievaar	1	2
Korhoen	-	1
Patrijs	550	40
Fazant	-	15
Houtsnip	19	1
Kokmeeuw	16000	3023
Stormmeeuw	3500	3446
Zilvermeeuw	27200	562
Kleine Mantelmeeuw	-	4
Grote Mantelmeeuw	-	6
Drieteenmeeuw	-	1
Houtduif	41000	5842
Holenduif	310	245
Turkse Tortel	650	374
Ransuil	-	30
IJsvogel	2	-
Groene Specht	17	3
Zwarte Specht	20	2
Grote Bonte Specht	60	18
Kleine Bonte Specht	2	1
Kuifleeuwerik	9	-
Veldleeuwerik	1100	75
Graspieper	170	36
Waterpieper	16	3
Deverpieper	12	-
Grote Gele Kwikstaart	1	-
Witte Kwikstaart	-	101
Pestvogel	-	2
Merel	400	71

Kramsvogel	20000	1548
Koperwiek	9000	1431
Zanglijster	14	5
Grote Lijster	110	92
Koolmees	-	+
Pimpelmees	-	+
Vlaamse Gaai	1200	88
Ekster	2100	1178
Notenkraker	1	-
Spreeuw	283000	13982
Ringmus	-	140
Huismus	-	100
Vink	2000	918
Keep	300	4
Groenling	91	334
Putter	13	-
Sijs	850	187
Kneu	10	15
Frater	-	52
Barmsijs	720	-
Kruisbek	81	6
Goudvink	100	25
Geelgors	550	125
Rietgors	25	29

In de onderstaande tekst wordt in het kort ingegaan op opmerkelijke verschillen tussen de gegevens van 1983 en 1978 en verder worden vergelijkingen gemaakt met gegevens vermeld in "Vogels van Drenthe" (Van Dijk & Van Os 1982).

De Ooievaar wordt in januari weinig gezien in Drenthe. Tot dusverre waren twee januari-waarnemingen bekend. In januari 1983 verbleven twee vogels in de omgeving van Nieuw-Amsterdam. De Patrijs is in 1983 opmerkelijk weinig opgegeven. Vermoedelijk waren er ook weinig vogels aanwezig, want van vorige tellingen weten we dat de Patrijs meestal wel wordt doorgegeven wanneer hij wordt gezien. Waarschijnlijk staat het geringe aantal Patrijzen in verband met de afname van het broedbestand, dat de afgelopen jaren is vastgesteld.

Het aantal van 101 Witte Kwikstaarten in 1983 is bijzonder hoog voor januari. Tijdens vorige tellingen tussen half december en half februari werden niet meer dan 15 exemplaren geteld.

In januari 1983 werden aanzienlijk minder Kok- en Zilvermeeuwen, Houtsnippen, Houtduiven, Veldleeuweriken, Graspiepers, Merels, Kramsvogels, Koperwieken, Eksters, Spreeuwen, Vinken, Sijzen, Barm-sijzen en Geelgorzen gemeld dan in januari 1978. Mogelijke oorzaken hiervoor kunnen gezocht worden in de methode van onderzoek en in verschillen van voorkomen. In 1983 werden bijvoorbeeld minder bosgebieden geteld en in 1978 werden meer vogels op slaappleatsen geteld (bijv. meeuwen, Houtduif, lijsters, Ekster en Spreeuw). Van de Vlaamse Gaai en Sijs is bekend dat er in de winter 1977/78 sprake was van een invasie en misschien geldt dat ook voor de Barm-sijs. Het grotere aantal Fraters in 1983 staat misschien in verband met de algemene toename van deze soort als wintergast in het binnenland (zie resulataten Atlasproject voor Winter- en Trek-vogels).

Conclusies

Hoewel de getallen zich moeilijk lenen voor het trekken van conclusies, laten een aantal soorten uit de tabel toch opmerkelijke verschillen zien. Ervan uitgaande, dat de waarnemers die deze gegevens hebben verzameld, dit in het verleden ook hebben gedaan, zou voorzichtig geconcludeerd kunnen worden, dat de gesignaleerde verschillen ook voor een deel met de werkelijkheid overeenstemmen. Een aantal soorten uit de tabel lijken zich te lenen voor nader onderzoek. Te denken valt dan aan meeuwen, de Patrijs, kwikstaarten, lijsters en vinkachtigen. Om een beeld te krijgen van het aantalsverloop van deze soorten zou het waarschijnlijk niet eens nodig zijn geheel Drenthe te inventariseren. Mogelijk zou volstaan kunnen worden met periodieke tellingen gedurende het winterseizoen van kleine gebieden, die intensief zouden moeten worden geïnventariseerd. Ook het tellen op slaappleatsen van een aantal soorten, zoals meeuwen, zou bruikbare gegevens opleveren.

